Tarihselci Anlayışa Reddiye

Ebu Muaz el-Çubukabadi

بسم الله الرحمن الرحيم

Şüphesiz Hamd, Allah içindir. O'na hamd eder, O'ndan hidayet ve bağışlanma dileriz. Nefislerimizin şerrinden, kötü amellerimizden Allah Teâla'ya sığınırız. Şüphesiz Allah'ın hidayet eylediğini saptıracak, O'nun saptırdığını da hidayete ulaştıracak yoktur. Allah'tan başka İlah olmadığına, O'nun birliğine ve ortağı olmadığına, Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in O'nun kulu ve Rasulü olduğuna şehadet ederim.

Bundan sonra. Muhakkak ki; sözlerin en doğrusu Allah'ın Kitabı, yolların en hayırlısı Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin şerlisi sonradan ortaya çıkarılanlardır. Her sonradan çıkan şey; bid'at, her bid'at; dalalet (sapıklık) ve her dalalet de ateştedir.

Nasların anlamlarını tahrif ve olması gerekenden farklı te'vil etme mücadelesi eski bir mücadeledir. Sahabe radiyallahu anhum ecmain asrında şer'î nasları tefsir etmek ve Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinin anlayışından farklı şekilde anlamak isteyen Haricilerin boynuzunun görünmesinden itibaren başlamıştır.

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ve ashabının üzerinde bulundukları yola aykırı garip sözler ve şaz birtakım görüşler ortaya koydular. Müslümanları günah ve masiyet sebebiyle tekfir ettiler. Sahabe topluluğuna karşı ayaklandılar. Müminlerin emiri Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh Allah'ın kitabı hakkında bu tahrif edilmiş yeni bidatçi anlayış ve yorumlar sebebiyle onlara karşı savaşmıştır.

Bu yüzden İbn Abbas radiyallahu anhuma onlarla tartışırken şöyle demiştir: "Sizin yanınıza Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in muhacirlerden ve ensar'dan olan ashabının ve Nebi

sallallahu aleyhi ve sellem'in amcasının oğlu ve damadının yanından geliyorum. Kur'ân onlara inmiştir. Kur'ân'ın yorumunu onlar sizden iyi bilirler. Aranızda ise onlardan kimse yoktur."[1]

Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu mücadelenin nasların anlamlarını tahrif edenlerle/bozanlarla, onları Allah'ın indirdiği maksada uygun şekilde anlayan sahabeler ve onlara güzellikle uyanlar arasında meydana geleceğini haber vermişti. Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh şöyle demiştir: "Bizler Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i bekleyerek oturuyorduk. Hanımlarından birinin evinden çıkarak yanımıza geldi. Biz de onunla beraber kalktık. Ayakkabısının bağı koptu ve onu tamir etmek için Ali radiyallahu anh geride kaldı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem yürümeye başlayınca biz de yürüdük. Sonra durup bekledi ve biz de durduk. Ardından şöyle buyurdu:

إنَّ منكم مَن يقاتل على تأويل هذا القرآن، كما قاتلت على تنزيله

"**Şüphesiz içinizde bu Kur'ân'ın indirilmesi üzerine savaşanlar olduğu gibi te'vili/yorumu hakkında savaşacak olan da vardır**." Aramızda bulunan Ebu Bekr ve Ömer radiyallahu anhuma'ya baktık. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

لا، ولكنَّه خاصف النَّعل

[1] Nesai Sunenu'l-Kubra (8575) el-Vadiî Sahihu'l-Musned'de (711) hasen olduğunu söylemiştir.

"**Hayır. O, ayakkabıyı tamir eden kişidir**." Hemen onu müjdelemeye gittik. Sanki o da bunu işitmiş gibiydi.[2]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem tıpkı İslâm'ın başında Kur'ânın nüzulünü ve onun Allah katından olduğunu ispat için kendisinin savaşması gibi, ümmetinden cihad edenlerin de, Kur'ân ve sünnet'in tefsiri ve anlayışı konusunda insanları bu iki esası doğru anlamaya çevirmek için savaşacaklarını haber vermiştir.

Tahrif ve batıl te'vil ehliyle olan savaş, asırlar ve günler devam ettikçe duraklamamış, her zaman onun davetçileri ve sahipleri bulunmuştur.

İçinde bulunduğumuz zamanda da yazar ve düşünürlerden bazı topluluklar, Allah'ın dinini tahrif amacıyla çeşitli sloganlar altında tahrif sancağını yükseltmekte, İslâmı çağın gereklerine göre yeniden anlamak gerektiğini öne sürmektedirler.

Bazen: "İslâm düşüncesinin yenilenmesi" sloganını atarlar.

Bazen de: "Dini söylemlerin yenilenmesi"ne davet ederler.

Bugün onların "Farklı okuyuşlar"a davet ettiklerini görürsünüz. Bununla, bize iddialarına göre hayattaki gelişmeler ve asrın değişimlerine uyum sağlamak üzere İslâm'a yeni bir bakış getirmeleri için dinin naslarını yeniden gözden geçirmeyi

[2] Ahmed (11276) Nesai Sunenu'l-Kubra (8541) Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de (9/136) şöyle demiştir: "Güvenilir bir ravi olan Fıtr b. Halife dışındaki ravileri sahih'in ricalidir." Elbani es-Silsiletu's-Sahiha'da (2487) sahih demiştir.

talep ederler.

Bu dinin düşmanları, ümmetin sabah akşam okumakta ve dinlemekte oldukları iki vahyin naslarını Allah Azze ve Celle'nin korumaya kefil olduğunu anlamışlardır. Bu yüzden dinin naslarının anlamlarını ve delalet ettiği hususları tahrif etmekten başka giriş yolu bulamamışlardır. Bu ise Allah Teâlâ'nın haklarında şöyle buyurduğu Yahudilerin metoduna uymaktır:

يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"**Allah'ın kelâmını dinlerlerdi de, sonra akılları erdiği halde, onu bile bile tahrif ederlerdi.**" (Bakara 75)

"Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu ümmetin kendisinden öncekilerin âdetlerine adım adım uyacaklarını haber verdiğinden, onların arasında sözleri yerinden kaydıran, Allah'ın haber verdiği veya emrettiği hususlarda Kitap ve sünnetin anlamlarını değiştirenler de olacaktır…"[3]

İşte bu zamanda dinî nassın anlamını tahrif ve te'vil etme mücadelesi de Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in verdiği haberi doğrulamaktadır. Vahyin hem lafız hem de anlam olarak korunmasında Allah Azze ve Celle'nin vaadinin gerçekleşmesi için, o tahrifçilere engel olan ve bozuk bakışlarını reddeden samimi ve sadık Müslümanlar bu ümmette bulunmaya devam edecektir.

[3] Mecmûu'l-Fetava (25/130)

Dinin Naslarına Teslim Olmanın ve Kabul Etmenin Önemi

Allah Teâlâ'nın mümin kullarına en büyük nimetlerinden birisi, kendisine ulaştıran yolu onlar için karışık kılmaması, bilakis en mükemmel ve en açık şekilde ortaya koymasıdır:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلالٍ مُبِينٍ

"**Allah, kendilerine, içlerinden, âyetlerini, onlara okuyan, onları temizleyen ve onlara Kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle, müminlere şüphesiz büyük lütufta bulunmuştur. Oysa önceden onlar, apaçık bir sapıklık içinde bulunuyorlardı**." (Al-i İmran 164)

Allah Subhanehu ve Teâlâ bütün Müslümanlara "Kendilerine nimet verdiğin kimselerin yolu" (Fatiha 7) diye nitelediği dosdoğru yola iletmesi için her gün kendisine dua etmelerini farz kılmıştır. Ki onlar:

الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ

"**Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler,**

sıddıklar şehîdler ve sâlihlerle beraberdirler." (Nisa 69) Peygamberlerden sonra bu kapsama girenlerin ilki, sahabeler ve Kitap ile sünneti anlamada onlara tabi olanlardır.

Bu yüzden Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onların menhecine sarılmayı ve onların yolunda gitmeyi emretmiştir. El-İrbaz b. Sariye radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize bir gün sabah namazından sonra etkileyici bir öğüt verdi. Öyle ki bundan dolayı gözler yaşardı, kalpler ürperdi. Birisi: "Muhakkak ki bu veda eden bir kimsenin öğüdüdür. Ey Allah'ın rasulü! Bize ne tavsiye edersin?" dedi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem de şöyle buyurdu:

أوصيكم بتقوى الله والسَّمع والطَّاعة؛ وإن تأمَّرَ عليكم عبدٌ حبشيٌّ، وإنَّه من يعش منكم بعدي فسيرى اختلافًا كثيرًا؛ فعليكم بسنَّتي وسنَّة الخلفاء الرَّاشدين المهديِّين، عضّوا عليها بالنَّواجذ، وإيَّاكم ومحدثات الأمور؛ فإنَّ كلَّ محدَثة بدعةٌ، وكلَّ بدعة ضلالةٌ

"**Size Allah'tan korkmanızı, başınıza Habeş'li bir köle dahi emir tayin edilse dinleyip itaat etmenizi tavsiye ederim. Şüphesiz içinizden benden sonra yaşayacak olanlar pek çok ihtilaflar göreceklerdir. Sizlerin sünnetime ve hidayete erdirilmiş raşid halifelerimin sünnetine sarılmanız gerekir. Ona azı dişlerinizle sarılın. Sizleri (dinde) sonradan çıkarılanlardan sakındırırım. Zira (dinde) her yenilik bidattir,**

her bidat de sapıklıktır."[4]

Bu hadisin içerdiği faydalardan birisi şudur: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem kendisinin sünnetine ve hidayete erdirilmiş raşid halifelerinin sünnetine "azı dişleriyle sarılmayı" zikretmiş, "o ikisine sarılın" dememiştir. Bu da sünnetinin ve raşid halifelerin sünnetinin tek bir menhec ve tek yol olduğunu göstermektedir. İstenen şekilde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetine sarılmak ancak; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in getirdiği Kur'ân ve sünnete sahabelerinin anlayışıyla sarılmakla olur.

Kur'ân-ı Kerim ve sahih sünnet dinî hükümlerde iki temel kaynaktır. Dinin hükümlerinin vahiyden başka kaynak ve esası yoktur. O da iki türdür: Kur'ân ve sünnet.

Kur'âna gelince; Allah Azze ve Celle'nin kelâmı ve önünden ardından batılın yanaşamayacağı aziz kitabıdır. Hatalardan, yanlışlardan, ekleme ve çıkarmalardan korunmuş olup Hakîm (çok hikmet sahibi) ve Hamid (çokça övülen) olan Allah katından indirilmiştir.

O, Allah'ın sağlam ipi ve dosdoğru yoludur. Rasulüne indirdiği, alemlere hidayet olan bir kitaptır:

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

[4] Tirmizi (2600) Ebu Davud (3991) el-Elbani, Sahihu'l-Cami'de (4314) sahih demiştir.

“**Bu, insanları, Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa, gâlib ve hamd edilmeye lâyık olan Allah'ın yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz bir Kitap’tır**.” (İbrahim 1)

Onu insanlar arasında hakem kılmıştır:

وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ أُوتُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ

“**Onlarla birlikte, insanlar arasında, ihtilâf ettikleri hususlarda kendisiyle hükmetmek için hak olan Kitabı da indirmişti. Oysa kendilerine apaçık deliller geldikten sonra, aralarındaki haset yüzünden Kitap üzerinde ihtilâfa düşenler, kendilerine Kitap verilenlerden başkası değildi. Ne var ki Allah, îman edenleri, üzerinde ihtilâf ettikleri hakka, kendi izniyle hidayet etmiştir.**” (Bakara 213)

أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا

“**Kitabı size açıklamış olarak Allah indirmiş olduğu halde, Allah’tan başka hakem mi arayacağım?**” (En’am 114)

Yani, helal ve haramı, dinî hükümleri, dinin esaslarını ve

ayrıntılarını, açıklamasının üzerinde bir açıklama olmayan bir şekilde açıklamıştır. Onun delilinden daha açık delil, onun hükmünden daha güzel hüküm ve ondan daha düzgün söz yoktur.[5]

Sünnet ise Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözüdür. Yine onun fiilini ve ikrarını da kapsar. Bunların hepsi de uymayı gerektiren vahiydir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَى، وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى، إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى

"**Arkadaşınız ne sapmış, ne de azmıştır. Çünkü o hevâdan konuşmaz; onun konuşması, kendisine vahy edilen vahiyden başka bir şey değildir**." (Necm 2-4) Nebi sallallahu aleyhi ve sellem, sapmaksızın doğru yoldadır, azmaksızın hidayet bulmuştur. Ancak doğruyu söyler, sadece doğru olanı yapar ve adil olandan başkasını ikrar etmez.

O'nun sünneti Allah'ın kendisine indirdiği hikmettir:

وَلَوْلا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ

[5] Tefsiru's-Sa'dî (270)

فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا

"**Eğer sana Allah'ın fazl-u inayeti ve rahmeti olmasaydı, o hâinlerden bir gurup seni bile şaşırtmaya kalkışırdı. Halbuki onlar, ancak kendilerini şaşırtırlar ve sana hiçbir şeyle zarar veremezler. Allah, sana Kitab'ı ve hikmeti indirmiş ve bilmediğin şeyleri de öğretmiştir. Allah'ın senin üzerindeki fazl-u inayeti çok büyüktür**." (Nisa 113)

Şafiî rahimehullah şöyle demiştir: "Allah kitabı zikretmiştir ki, o Kur'ândır. Hikmeti de zikretmiştir. Kur'ân ilmine vakıf olanlardan beğendiğim birinden "Hikmet, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetidir" dediğini işittim."[6]

Allah Azze ve Celle bu hikmeti, ancak Kur'ân-ı Kerim'i açıklaması için indirmiştir. Nitekim Allah Azze ve Celle şöyle buyurmuştur:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

"**Sana da, insanlara, kendilerine indirileni açıklayasın diye zikri indirdik. Belki onlar da düşünürler**." (Nahl 44)

Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Kur'ân'ı tebliğ ve açıklama sürecini en güzel şekilde yerine getirmiştir. Kur'ân-ı Kerim, Allah Subhanehu ve Teâlâ'nın kelamıdır. Nebevî sünnet

[6] Er-Risale (78)

ise Kur'ân'ın beyanı ve Allah'ın rasulü sallallahu aleyhi ve sellem'e vahyidir. Nitekim salih selefin asrında uygulama, yerine getirme, dinleme ve itaat konusunda Kur'ân ile inen dînî hükümle Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünneti arasında fark gözetilmemiştir. İkisinin birbirinden ayrılmaması konusunda Allah Azze ve Celle'nin şu emrine sarılmışlardır:

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُو

"**Rasul size neyi verirse, onu alın; neden sizi yasaklarsa, ondan da sakının**." (Haşr 7) Delil getirmenin temelinde Kitap ile sünnetin arasını ayırmak konusunda da Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadisindeki yasağından uzaklaşmışlardır:

ألا هل عسى رجل يَبْلُغُه الحديثُ عنِّي وهو متَّكئٌ على أريكته، فيقول: بيننا وبينكم كتابُ اللهِ؛ فما وجدنا فيه حلالاً استحللناه، وما وجدنا فيه حرامًا حرَّمْناه، وإنَّ ما حرَّمَ رسولُ اللهِ كما حرَّم اللهُ

"**Dikkat edin! Bir adama benden bir hadis ulaştığında rahat koltuğuna oturmuş bir halde şöyle diyebilir: "Sizinle bizim aramızda Allah'ın kitabı vardır. Onda helal bulduğumuzu helal sayarız, onda haram bulduğumuzu da haram sayarız" Muhakkak ki Allah'ın rasulünün haram**

kıldığı da Allah'ın haram kıldığı gibidir."[7]

Ümmet faziletli üç asır boyunca bu menhec üzerinde hareket etmişlerdir. Bu, nassı her iki türüyle öne geçirip kutsal bilmek, hidayetiyle amel etmek, onun yerine başka bir şey koymamak ve tam anlamıyla teslim olmaktır.

Dinî naslara hoşnutluk ve kabul ile teslim olmak, İslâm'ın esaslarındandır. Bu dinin temelleri ancak bununla tamamlanır. İslâm; Allah'a dıştan ve içten boyun eğerek teslim olmaktır. Bu, Allah'a kulluk ederek boyun eğmektir.[8] Lugat âlimleri şöyle derler: "Bir kimse teslim olduğu zaman "İslâm oldu" denilir."[9]

Teslim olmak: kalbin itaat etmesi, Allah ile rasulünden gelenlere boyun eğmesi ve iman makamlarından olması sebebiyle naslara teslim olmasıdır… Bu nübüvvet/peygamberlik derecesinden sonra gelen sıddîklık mertebesinin ta kendisidir. Teslimiyet bakımından insanların en mükemmeli, sıddıklığı en mükemmel olanıdır.[10]

Allah Teâlâ'ya yüzünü teslim edip tam bir itaatle O'na boyun eğmekten daha güzel bir din, daha doğru ve daha hidayet

[7] Tirmizi (2664) İbn Mace (12) el-Elbani sahih demiştir (2657)

[8] Buna karşılık Muhammed Arkun şöyle demiştir: "İslâm kelimesini Fransızcaya tercüme ederken "hudû yani Allah'a boyun eğmek" anlamını vermekle haddi aşmışlardır. Hatta teslim olmak anlamını vermişlerdir. Lakin bu son anlam asla doğru değildir. Mümin, Allah'ın önünde teslim olan değildir. O, Allah'a yakınlaşma isteğiyle ve Allah'ın kendisine vereceği ilhama aidiyet hareketiyle hasret duymaktır." El-Fikru'l-İslâmî Nakd ve İçtihad (53) Bu sözüyle İslâm kelimesinin bağlayıcı anlamını yok etmek istemiştir.

[9] Mecmûu'l-Fetava (7/263, 362) özetle.

[10] Medaricu's-Salikin (2/148)

edici bir yol yoktur.

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ

"**Allah'a kendisini teslim eden kimseden, dîn yönünden daha güzel kim olabilir?**" (Nisa 125)

Bu müminin durumudur: "Teslimiyetin ve O'nun emrine boyun eğmenin kemali, O'ndan gelen haberi, "akla uygun" denilen batıl hayallerle veya şüphe ile itiraz ederek yorumlamaksızın, kişilerin görüşlerini ve zihinlerinin atıklarını onun önüne geçirmeksizin tasdik ederek kabul etmektir."[11]

Ez-Zuhrî rahimehullah şöyle demiştir: "Risalet görevi Allah'tan, tebliğ etmek rasuldendir. Bize de teslim olmak düşer."[12] "Teslimiyet ve boyun eğmeyi ortaya koymadıkça İslâm'a adım atılması gerçekleşmez."[13] İlahî vahye "ancak dinlemek, itaat etmek, boyun eğmek ve kabul ile karşılık verilebilir. Bundan sonra tercih hakkımız yoktur. Tek tercih teslim olmak ve doğudakilerle batıdakiler muhalefet etseler dahi onu söylemektir."[14] Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ

[11] Medaricu's-Salikin (2/387)

[12] Buhari cezm sigasıyla muallâk olarak: (6/2737) Hatib bunu el-Camiu Li Ahlaki'r-Ravî ve Adabu's-Samî'de (2/111) mevsul olarak rivayet etmiştir. Bkz.: Tağliku't-Ta'lik (5/366)

[13] El-Akidetu't-Tahaviye (201)

[14] İbnu'l-Kayyım, er-Ruh (136)

يَكُونَ لَهُمُ الخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلالا مُبِينًا

"**Allah ve Rasülü bir şeye hükmettikleri zaman, mü'min erkek ve mümin kadının kendi işlerinde artık başka bir şeyi seçmeye hakları yoktur. Kim Allah'a ve Rasûlüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur**." (Ahzab 36)

İmanla vasıflanan kimsenin Allah ve rasulünün emirlerine uyarak onları razı edecek işlere koşturmasından ve Allah ve rasulünün yasaklarından sakınarak onları kızdıracak işlerden kaçmasından başka kendisine yakışacak ve ona layık bir davranış şekli yoktur.

Hiçbir mümin erkek ve kadının, Allah ve rasulü bizi bağlayan bir şeye hükmettikleri zaman kendi tercihlerinin olması layık değildir. Yani yapsam mı, yapmasam mı diye düşünmez. Bilakis iman etmiş olan erkek veya kadın, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in kendilerinin nefislerinden öncelikli olduğunu bilirler, Allah ve rasulünün emri karşısında nefsinin bazı arzularını engel kılmazlar.

Nitekim Allah Teâlâ mukaddes zatına yemin ederek bütün işlerinde Allah ve rasulünü hakem kılmadıkça bir kimsenin imanının sabit olmadığını ve onun ehlinden olamayacağını belirtmiştir:

فَلا وَرَبِّكَ لا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ

ثُمَّ لا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

"**Fakat hayır; Rabbine yeminler olsun ki onlar, aralarında çekiştikleri şeyler hakkında seni hakem yapıp, sonra da verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan tam bir teslimiyet göstermedikçe îman etmiş olmazlar**." (Nisa 65)

Bütün konularda nasları hakem kılmadıkça ve ona bir karşı koyma, bir müdafaa ve münakaşa olmaksızın, içten ve dıştan boyun eğip tam anlamıyla teslim olmadıkça kimsenin imanı sahih olmaz.[15]

eş-Şevkanî rahimehullah şöyle demiştir: "Bu şiddetli tehditten dolayı deriler ürperir, kalp yerinden kopar. Zira Allah Subhanehu öncelikle kendi zatına yemin ederken bu yemini nefiy harfiyle pekiştirerek "onlar iman etmiş olmazlar" buyuruyor. Böylece Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i hakem kılmadıkları sürece onlardan iman sıfatını kaldırıyor. Sonra Allah Subhanehu bununla yetinmiyor ve "sonra da verdiğin hükümden dolayı içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan…" buyurarak hakem kılma emrine başka bir konu ekliyor. Bu da gönüllerinde bir sıkıntının bulunmaması şartıdır. Sadece rasulü hakem kılmak ve dinlemek yeterli değildir. Kalbin samimiyetiyle razı olması, huzur bulması, gönül hoşluğuyla kalbin genişlemesi de gerekiyor. Sonra bütün bunlar da yeterli olmuyor, "teslimiyet göstermedikçe…" buyrularak içten ve dıştan boyun eğme gereği de buna ekleniyor. Sonra bu da yetmiyor, teslimiyet emri pekiştiriliyor. Kulun imanı; bu hakem kılış, verilen hükümden dolayı gönülde sıkıntı duymayış, Allah'ın hükmüne ve dinine

[15] Tefsiru İbn Kesir (2/349)

karşı çıkma veya aykırı düşünceler olmaksızın teslim oluş gerçekleşmedikçe sabit olmaz."[16]

Nasların delalet ettiği şeylere teslimiyet, hakkın ehliyle bâtılın ehlini ayırt eder. İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Hak ile bâtılın, hidayet ile sapıklığın, doğru ile yanlışın ve helak yolunun ayırt edilmesindeki temel faktör şudur: Allah'ın rasulleriyle gönderdiği ve kitaplarıyla indirdiğini tabi olunması gerek hak olarak bilmektir. Bu sayede hak ile bâtılı ayırma yeteneği, hidayet, ilim ve iman elde edilir. Bundan sonra hakkı ve doğruyu bununla tasdik eder, diğer insanların sözlerini buna arz eder. Eğer buna uyarsa o haktır, aykırı düşerse o bâtıldır."[17]

Kitap ve sünnetin naslarına teslim olmak, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in Allah'ın rasulü olduğuna şahitlik etmenin bir gereğidir. Zira Allah'ın birliğine şahitlik, O'nun ibadette birlenmesini gerektirir ki, bu da O'nun emrine, yasağına, verdiği haberlere itiraz etmeksizin ve sorular sormaksızın tam bir teslimiyet üzerine kuruludur:

لا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ

"**O, yaptığı şeyden sorulmaz; fakat onlar sorulurlar**." (Enbiya 23)

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in rasul oluşuna şahitliğin gereği ise onun verdiği haberleri doğrulamak, emirlerine itaat etmek, yasaklayıp sakındırdığı şeylere son vermek ve Allah'a ancak onun meşru kıldığı şeylerle ibadet etmektir.

[16] Fethu'l-Kadir (1/484)
[17] Mecmuu'l-Fetava (13/135)

Salih Selef'in Dinin Naslarına Teslimiyet Göstermeleri

Sahabeler -Allah onlardan razı olsun- dinin naslarına saygı ve teslimiyetin en güzel örneklerini ortaya koymuşlardır. Bu konuda sayılamayacak kadar çok olan numunelerden bazıları şu şekildedir:

Sarhoşluk veren içkilerin haramlığı hükmü nazil olup da Nebi sallallahu aleyhi ve sellem sahabelere bu konudaki ayetleri okudu.

فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ

"**Artık vazgeçtiniz değil mi?**" (Maide 91) ayetine gelince Ömer radıyallahu anh: "Vazgeçtik, vazgeçtik" dedi.[18]

Sonra Medine'de birisi: "Dikkat edin! Şüphesiz sarhoş edici içkiler haram kılındı" diye seslendi. Bunun üzerine insanlar hemen evlerindeki içki kaplarını kırdılar. Öyle ki Medine sokaklarına içkiler aktı.[19] Enes radıyallahu anh şöyle demiştir: "Adamın bu haberinden sonra ne geri döndüler ne de bu konuda sordular."[20] Hicab ayeti olan:

[18] Ahmed (1/53) Ebu Davud (3670) Tirmizi (3049) İbn Hacer Fethu'l-Bari'de: "Ali b. El-Medinî ve Tirmizi sahih dediler" demiştir. (8/279)

[19] Buhari (4620)

[20] Muslim (1980)

وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ

"**Başörtülerini yakalarının üzerine koysunlar**…" (Nur 31) ayeti indiği zaman Ensar ve muhacirlerin kadınları elbiselerinin[21] bir kısmından keserek başlarını ve yüzlerini örttüler.[22]

Sahabeler -Allah onlardan razı olsun- kıblenin Ka'be yönüne değiştirildiği haberini aldıklarında Şam tarafına dönük olan yüzlerini hemen Ka'be'ye doğru çevirdiler.[23] O sırada namazda idiler.

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem namazda ayakkabısını çıkarınca sahabeler de Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e tabi olarak hemen ayakkabılarını çıkardılar.[24]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem birinin elinde altın bir yüzük görünce onu aldı ve attı. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem gidince o adama: "Yüzüğünü al ve ondan faydalan" dediler. O da şöyle dedi: "Hayır vallahi, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in attığı bir şeyi asla almam"[25]

Ebu Bekr radıyallahu anh, ifk hadisesinde kızı Aişe

---

[21] Mırt kelimesi yünden abadır. Bkz. Lisanu'l-Arab (7/399)

[22] Buhari (372) Bkz.: Fethu'l-Bari (8/490)

[23] Buhari (403) Muslim (526)

[24] Ahmed (3/20) el-Elbani el-İrva'da (1/314) sahih demiştir.

[25] Muslim (2090) Nevevî dedi ki: "Bu Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in emrine uymada ve yasağından uzaklaşmada zayıf tevillere dayalı ruhsatlara aldırmadan mübalağa göstermektir." Şerhu Sahihi Muslim (14/65)

radıyallahu anha hakkındaki sözlerinden dolayı Mistah b. Usase'ye yaptığı infakı artık yapmayacağına yemin etmişti. Allah Teâlâ'nın:

وَلا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"**İçinizden fazilet ve servet sahipleri, yakınlarına, düşkünlere, Allah yolunda hicret edenlere vermemek hususunda yemin etmesinler; fakat affetsinler, geçsinler**." (Nur 22) ayeti nazil olunca Ebu Bekr radiyallahu anh şöyle dedi: "Vallahi ona yardımı artık asla geri çekmeyeceğim."[26]

Ma'kıl b. Yesar radiyallahu anh sahabeden birinin kız kardeşiyle evlenmiş ve boşamıştı. Sonra pişman olup ona tekrar talip oldu. Ona tekrar dönmeyeceğine yemin etmişti. Bunun üzerine Allah Teâlâ şu ayeti indirdi:

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ

"**Kadınları boşadığınız, onlar da iddetlerinin sonuna vardıkları zaman, aralarında meşru bir surette anlaştıkları takdirde, eşleriyle evlenmelerine engel olmayın**." (Bakara

[26] Buhari (4750)

232) Ma'kıl radiyallahu anh bu ayeti işitince: "Rabbimi dinledim ve itaat ediyorum" dedi. Sonra onu çağırdı ve: "Seninle evleniyor ve sana ikram ediyorum" dedi.[27]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem, Mugire radiyallahu anh'e evlenmek istediği kadına bakmasını emredince kızın ailesi bu konuda tereddüt ettiler ve bundan hoşlanmadılar. Perde arkasında olan kız bunu işitti ve şöyle dedi: "Eğer Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sana bakmanı emretmişse bak. Aksi halde Allah adına söylüyorum, bana bakma."[28]

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Ensar'dan bir aile halkından kızlarını Culeybib radıyallahu anh ile evlendirmelerini istemişti. Ailesi bu konuda tereddüt ettiler. Kızları dedi ki: "Allah rasulünün emrini mi geri çevirmek istiyorsunuz? Eğer o söylemişse sizin beni onunla nikahlamanıza razıyım."[29]

Abdullah b. Ravaha radıyallahu anh mescide gidiyordu. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hutbede iken:

اجلسوا

"**Oturun**" dediğini işitince hemen bulunduğu yere, mescidin dışında oturdu, hutbe bitinceye kadar da kalkmadı. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bundan haberdar olunca:

[27] Tirmizi (2328) bkz.: Fethu'l-Bari (9/187)

[28] İbn Mace (1866) el-Elbanî Gayetu'l-Meram'da (1/142) sahih demiştir.

[29] Ahmed (3/136) İbn Hibban (9/365) isnadı sahihtir.

زادك الله حرصًا على طواعية الله وطواعية رسوله

"**Allah, kendisine ve rasulüne itaat etmedeki hırsını artırsın**" buyurdu.[30]

Cabir radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Cuma günü minber üzerine çıktığında

اجلسوا

"**Oturun**" buyurdu. Bunu işiten İbn Mes'ud radiyallahu anh, mescidin kapısına oturuverdi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem onu görünce:

تعالى يا عبد الله بن مسعود

"**Gel ey Abdullah b. Mes'ud**" buyurdu.[31]

Sa'd b. Ubade radıyallahu anh, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in:

خير دور الأنصار: بنو النجار، ثم بنو عبد الأشهل، ثم

[30] Beyhaki Delailu'n-Nubuvve'de sahih isnadla rivayet etmiştir. Bkz: İbn Hacer, el-İsabe (4/84) lakin rivayet mürseldir.

[31] Beyhaki (3/206) Hakim (1/420) Hakim sahih demiş, Zehebi de onaylamıştır.

بنو الحارث بن الخزرج، ثم بنو ساعدة، وفي كل دور الأنصار خير

"**Ensarın evlerinin en hayırlısı Neccar oğullarıdır. Sonra Abduleşhel oğulları, sonra Haris b. El-Hazrac oğulları, sonra Saide oğullarıdır. Ensarın bütün evlerinde hayır vardır**" buyurduğunu duyunca gönlünde bir şey hissetti ve: "Bizi geri bıraktı. Biz dördünden sonuncusuyuz. Eşeğime semer vurun da Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e gideyim" dedi. Kardeşinin oğlu Sehl ile konuştu ve o şöyle dedi: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sözünü reddetmek için mi gideceksin? Allah rasulü daha iyi bilir. Dördün dördüncüsü olmak sana yetmiyor mu?" Bunun üzerine geri döndü ve: "Allah ve rasulü daha iyi bilir" dedi. Eşeğinin de çözülmesini emretti."[32]

Ali b. Ebi Talib radıyallahu anh mestinin üzerini mesh eder ve şöyle derdi: "Şayet bu din şahsi görüşle olsaydı elbette mestlerin üzerini değil de altını mesh etmek daha uygun olurdu. Ancak ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in mestin üzerini mesh ettiği gördüm."[33]

Rafî b. Hadîc radıyallahu anh şöyle demiştir: "Biz Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem zamanında tarlaları ekime verir, onu üçte birle, dörtte birle ve belirli bir miktar zahire ile kiraya verirdik Bir gün bize amcalarımdan birisi gelerek: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bizi faydalı olan bir işten[34]

[32] Muslim (2511)

[33] Ebu Davud (162) El-Elbanî el-İrva'da (1/140) sahih demiştir.

[34] Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onları tarladan belirli bir sınırın kârı karşılığında kiraya verilmesinden yasaklamıştı. Mesela

yasakladı. Ama Allah ve Rasulüne itaat bizim için daha faydalıdır."[35]

Sahabelerden birisi Ömer radıyallahu anhe karşı kötü söz söyleyince bundan dolayı Ömer radıyallahu anh ona vurmayı düşündü. Sahabelerden birisi ona Allah Teâlâ'nın şu ayetini hatırlattı:

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الجَاهِلِينَ

"**Affı tut; iyiliği emret; câhillerden uzak dur**." (A'raf 199)

İbn Abbas radiyallahu anhuma şöyle demiştir: "Allah'a yemin olsun, o ayeti okuyunca Ömer radıyallahu anh ayete aykırı düşecek bir şey yapmadı. Zira o, Allah'ın kitabının dışına çıkmayan biriydi."[36]

Bir cariye Ali b. El-Huseyn rahimehullah'a namaza hazırlık için su döküyordu. İbriği elinden düşürdü ve o ibrik Ali b. El-Huseyn'in yüzüne gelip yaraladı. Başını ona doğru kaldırdığında cariye: "Muhakkak ki Allah Azze ve Celle:

وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ

"**Öfkelerini yutanlar**.." buyurmuştur" dedi. O da: "Öfkemi

"Tarlanın doğu tarafından çıkan ürün senindir, batı tarafı benim" der. Bu caiz değildir. Zira tarlanın bir kısmı selamette olup diğer kısmı helak olabilir. Bunun aksi de böyledir.

[35] Muslim (1548)

[36] Buhari (4642)

yuttum” dedi. Cariye: “Yine şöyle buyurmuştur:

وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

“**ve insanları affedenler**” dedi. Ali b. El-Huseyn: “Seni affettim” dedi. Sonra cariye:

وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

“**Allah ihsan edenleri sever**” buyrulmuştur” dedi. Bunun üzerine Ali b. el-Huseyn: “Git, artık hürsün” dedi.[37]

Bu ümmetin selefi sahabenin üzerinde bulundukları bu menhecden ayrılmamıştır. Onların durumu; dinin naslarına teslimiyet ve onları tam bir razı oluşla kabul etmek üzerine kurulu idi. “Sahabe ve onlara güzellikle tabi olanlar arasında ittifak edilen esaslardan biri; onlardan hiçbirisinin Kur’âna itiraz, şahsi görüş, zevk, akıl, kıyas veya vecd ile karşılık vermemesi idi”.[38] Bilakis onlar dinin nassını tereddüt veya şüphe söz konusu olmaksızın uygulamaya koşarlardı.

Ebu’l-Misbah el-Mukrâî’den: “Bizler Rum diyarında başlarında Malik b. Abdillah el-Has’amî’nin bulunduğu bir grupla yürüyorduk. Malik, Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma’ya uğradı. O katırını yularından tutmuş götürüyordu. Malik ona: “Ey Ebu Abdillah! Bin, Allah sana üzerine binmen için binek vermiştir” dedi. Cabir radıyallahu anh: “Bineğim uygundur ve kavmime

[37] İbn Asakir, Tarihu Dımeşk (41/387)
[38] Mecmuu’l-Fetava (13/28)

ihtiyacım yoktur. Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

من اغبرَّت قدماه في سبيل الله حرَّمَه اللهُ على النَّار

"**Allah yolunda ayakları tozlanan kimseyi Allah cehenneme haram kılar**." dedi. Bunun üzerine Malik, öne doğru ilerleyerek yüksek sesle seslendi: "Ey Eba Abdillah! Bineğine bin. Allah sana binek vermiştir." Cabir radıyallahu anh onun maksadını anladı ve şöyle seslendi: "Bineğim uygundur ve kavmime ihtiyacım yoktur. Ben Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim:

من اغبرَّت قدماه في سبيل الله حرَّمَه اللهُ على النَّار

"**Allah yolunda ayakları tozlanan kimseyi Allah cehenneme haram kılar**." Bunun üzerine insanlar bineklerinden inmeye başladılar. Bu ordu dışında askerleri bu kadar çok yürüyen bir ordu olmamıştır."[39]

Onlardan biri dinin bir nassına muhalefet ettiğinde, o nas kendisine ulaşır ulaşmaz muhalefetinden vazgeçerdi. Abdulvahid b. Ziyad şöyle demiştir: "Ebu Hanife'nin ashabından Zufer b. Huzeyl rahimehullah ile karşılaştım ve ona: "İnsanlar arasında alay konusu oldunuz" dedim. "O neden?" dedi. Dedim ki: "Şüpheler sebebiyle had cezalarını kaldırınız" diyorsunuz, sonra had cezalarının en büyüğüne geldiğinizde "Şüpheleri

[39] İbn Hibban (4604) El-Elbanî, Sahihu't-Tergib'de (2/43) sahih demistir.

uygulayın" dersiniz." Zufer: "O nedir?" dedi. Dedim ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem:

لا يُقتل مسلمٌ بكافر

"**Bir Müslüman, bir kâfir sebebiyle öldürülemez**"[40] buyurmuştur. Siz ise "Zımmî sebebiyle (kısas olarak) öldürülür" diyorsunuz." Bunun üzerine şöyle dedi: "Şahit ol ki şu an ben o görüşten döndüm." Zehebi rahimehullah der ki: "İşte alim nassa böyle uyum gösterir"[41]

Hatta seleften ilmi az olanların dahi dinin nassına tasdik ve imanları büyük olurdu.

Ebu İshak el-Habbal rahimehullah şöyle demiştir: "Biz bir gün bir şeyhte okuyorduk. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in:

لا يدخل الجنَّة قتَّات

"**Kattat (laf taşıyan) cennete giremez**" hadisini de okuduk. Cemaat içinde kat (hayvan yemi) satan bir kimse vardı. Kalkıp ağladı ve "Kat (hayvan yemi) satmaktan dolayı Allah'a tevbe ediyorum" dedi. Ona: "Hadiste kastedilen kat satmak değildir. Lakin bir topluluğun sözünü diğer bir topluluğa taşıyan nemmam kastedilmektedir" dediler. Bunun üzerine adam

[40] Buhari (3047)
[41] Siyeru A'lami'n-Nubela (8/40)

ağlamayı bıraktı ve sakinleşti.[42]

İbn Kayyim rahimehullah şöyle demiştir: "Selef, naslara kişilerin görüşleriyle karşı çıkanlara şiddet gösterirler ve bunu asla kabul etmezlerdi."[43]

Ebu Katade'den: İçimizden bir grupla beraber İmran b. Husayn radıyallahu anh'ın yanında idik. Aramızda Beşir b. Ka'b da vardı. İmran radıyallahu anh o gün bize Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in:

الحياء خيرٌ كلُّه

"Haya tamamen hayırdır" hadisini rivayet etti. Beşir b. Ka'b dedi ki: "Biz hikmetli kitaplardan birinde hayanın bazısının huzur, bazısının Allah için vakar ve bazısının zayıflık olduğunu görüyoruz"[44] İmran radıyallahu anh hadise tekrar dönünce Beşir de aynı sözü tekrar etti. Bunun üzerine İmran radıyallahu anh öfkelendi. Biz de: "Ey Ebu Nuceyd! O bizdendir, o sakıncalı biri değildir" demeye devam ettik.[45]

Ebu'l-Meharik'den: Ubade b. Es-Samit radıyallahu anh Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in bir dinar karşılığında iki dirhem değişmeyi yasakladığını anlattı. Birisi de: "Elden ele vermek şeklinde olursa bunda sakınca görmem" dedi. Bunun üzerine

[42] Siyeru A'lami'n-Nubela (18/499)
[43] Muhtasaru's-Savaiki'l-Mursele (3/1062)
[44] Karşılık olarak ona aykırı bir sözle itiraz etmişti.
[45] Muslim (37) "O sakıncalı biri değildir" sözünün anlamı onun münafıklıkla, zındıklıkla, bidatle veya istikamet ehline aykırı diğer unsurlarla suçlanan biri değildir demektir.

Ubade radıyallahu anh: "Ben Nebi sallallahu aleyhi ve sellem dedi diyorum, sen ise ben bunda sakınca görmüyorum diyorsun! Vallahi bir daha seninle aynı çatı altında kalamam" dedi.[46]

İbnu'l-Mubarek rahimehullah:

لا يزني الزاني حين يزني وهو مؤمن . . .

"**Zina eden kimse zina ettiği sırada mümin değildir**…"[47] hadisini zikrettiği zaman birisi inkar amacıyla: "Bu nedir?" dedi. İbnu'l-Mubarek rahimehullah öfkelendi ve şöyle dedi: "Şunlar bizi Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisini rivayet etmekten engelliyorlar. Manasını bilmediğimiz her hadisi terk mi edeceğiz? Hayır, bilakis işittiğimiz gibi rivayet ederiz, bilmeyişimizi kendimize bırakırız."[48]

Ebu Muaviye Muhammed b. Hazım şöyle demiştir: "el-A'meş'in Ebu Salih'ten rivayet ettiği hadisleri müminlerin emiri Harun er-Reşid'e okuyordum. Her "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu" deyişimde Harun: "Efendim ve mevlama Allah salat ve selam etsin" diyordu.

التقى آدم وموسى . . .

"Adem ile Musa karşılaştı…"[49] hadisini söyleyince Harun er-Reşid'in amcası: "Ey Ebu Muaviye! Nerede karşılaştılar?"

[46] Darimi (443)
[47] Buhari (2475)
[48] Ta'zimu Kadri's-Salat (1/504)
[49] Buhari (4736)

dedi. Er-Reşid bundan dolayı çok öfkelendi ve: “Hadise mi itiraz ediyorsun? Bana sergiyi ve kılıcı getirin, hazırlayın” dedi. İnsanlar kalkıp aracılık ettiler. Er-Reşid: “Bu zındıktır” dedi, hapsedilmesini emretti ve bu düşünceyi kendisine kimin attığını haber verinceye kadar çıkarmayacağına yemin etti. Amcası da bunu kendisine kimsenin söylemediğine dair ağır yeminler etti ve şöyle dedi: “Bu söz benden birden çıkıverdi. Allah’tan bağışlanma dilerim ve O’na tevbe ederim.” Bunun üzerine onu serbest bıraktı.[50]

Ebu İsmail es-Sabunî rahimehullah bu kıssayla ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır: “Bu şekilde kişinin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in haberlerine saygı göstermesi, onu kabul, teslimiyet ve tasdik ile karşılaması gerekir. Harun er-Reşid rahimehullah’ın, işittiği sahih habere itiraz eden, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den gelen bütün haberleri gerektiği gibi kabul ile karşılamayan kimseye karşı çıkması ve ondan uzaklaşması gibi bir yol tutmayanlara şiddetle karşı çıkmalıdır.”[51]

Said b. El-Museyyeb rahimehullah sabah ezanından sonra namaz kılan ve namazı artıran birini gördü. Ona taş attı ve: “Sizden biriniz bilmiyorsa sorsun. Şüphesiz sabaha ezanından sonra iki rekatten başka namaz yoktur” dedi ve ayrılmak için döndü. Adam: “Ey Ebu Muhammed! Namazı artırdığım için Allah’ın bana azap etmesinden mi korkuyorsun?” dedi. İbnu’l-Museyyeb dedi ki: “Hayır. Allah’ın sana sünneti terk etmenden dolayı azap etmesinden korkuyorum.”[52]

Bunun bir benzeri de Malik b. Enes rahimehullah’tan

[50] Siyeru A’lami’n-Nubela (9/288)
[51] Akidetu’s-Selefi ve Ashabi’l-Hadis (117)
[52] El-Fakih ve’l-Mutefekkih (1/214)

gelmiştir. Bir adam ona gelerek: “Nereden ihrama gireyim?” dedi. İmam Malik: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in ihrama girdiği yerden gir” dedi. Adam: “Bundan fazlasını yapmak istesem ne olur?” dedi. Malik: “Bunu yapma. Zira ben senin hakkında fitneden korkarım” dedi. Adam: “Bundaki fitne nedir? Ben fazladan mesafede ihramlı olacağım?” dedi. İmam Malik rahimehullah şöyle dedi:

“Muhakkak ki Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

“**Onun emrine muhalefet edenler, başlarına bir fitnenin gelmesinden yahut acı bir azaba uğramaktan sakınsınlar**.” (Nur 63) Senin kendi tercihini Allah ve rasulünün tercihinden üstün görmenden daha büyük hangi fitne olabilir?”[53]

Kişinin, dinle ilgili konularda görüşünü öne geçirmemesi de dinin naslarına teslimiyettendir. Nitekim Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

“**Ey îman edenler! Allah'ın ve Rasûlünün önüne**

[53] El-Bais Fi İnkari’l-Bid’a (22)

geçmeyin. Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla işitendir; hakkıyla bilendir." (Hucurat 1) Emir, yasak, izin ve tasarruf konularında o emredinceye, yasaklayıncaya veya izin verinceye kadar önüne geçilmez.

Bu durum kıyamet gününe kadar nesh edilmeden kalıcıdır. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in vefatından sonra sünnetinin önüne geçmek, tıpkı hayatında önüne geçmek gibidir. Bütün selim akıl sahiplerine göre arada bir fark yoktur.

Ebu Ubeyde rahimehullah şöyle demiştir: "Araplar şöyle derler: İmamın ve babanın önüne geçme! Bununla emir ve yasağı ondan önce söylemekte acele etmemeyi kastederler." Başkaları da şöyle demiştir: "O emretmedikçe siz emretmeyin, o yasaklamadıkça siz yasaklamayın."

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sesinden fazla sesi yükseltmek amellerin iptaline sebep oluyorsa, görüşlerini ve fikirlerinin neticelerini Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden ve onun getirdiklerinden yukarı çıkaranlara ne dersin?[54]

Selefin hali işte böyle idi: "Sünnet onların gönüllerinde fıkhî bir görüşü, tartışmalı bir araştırmayı, sufilerin hayallerini, kelamcıların çelişkilerini, felsefecilerin kıyasını ve siyasi hükümleri onun önüne geçirenlerden yüce idi. Bunlardan birini sünnetin önüne geçiren kimse için isabet kapısı kapalıdır ve o kimse doğru yoldan alıkonmuştur."[55]

Buhari rahimehullah şöyle demiştir: "el-Humeydî'nin şöyle

[54] Medaricu's-Salikin (2/389)
[55] Hadi'l-Ervah (8)

dediğini işittim: “eş-Şafiî’nin yanında idik. Bir adam ona geldi ve bir mesele sordu. O da: “Bu konuda Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle ve şöyle hükmü verdi” dedi. Adam Şafiî’ye: “Peki sen ne dersin?” dedi. Bunun üzerine İmam Şafiî şöyle dedi: “Subhanallah! Beni kilisede mi gördün? Beni sinagogda mı gördün? Yoksa belimde zünnar mı gördün? Ben sana Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hükmetti diyorum, sen de “Sen ne dersin?” diyorsun!”[56]

Er-Rebî b. Suleyman rahimehullah’tan: Bir adam eş-Şafiî’ye bir mesele sordu. O da: “Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’den şu şekilde rivayet edilmiştir” diye hadis nakletti. Soran adam: “Ey Eba Abdillah! Sen bu konuda ne diyorsun?” dedi. Eş-Şafiî’nin korkup titrediğini gördüm. Sonra şöyle dedi: “Ey oradaki! Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’den bir hadis rivayet ettiğimde aynı sözü söylemezsem hangi yer beni taşır, hangi gök beni gölgelendirir? Evet, baş göz üstüne, evet baş göz üstüne.”[57]

Selefin vahye teslimiyeti tam idi.

وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا

“**İlimde yüksek dereceye erişmiş olanlar ise, "biz ona inandık; hepsi de Rabbimiz katındandır"** derler.” (Al-i İmran 7) Onlar, Allah Teâlâ’dan ve sahih olarak Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den gelenlere teslim olurlardı. Kitap ehlinin ve heva ehlinden onlara benzer kimselerin yaptıkları gibi bir kısmına iman edip bir kısmını inkâr etmezlerdi.

---

[56] Tarihu Dımeşk (51/287) Ehadisu Fi Zemmi’l-Kelam ve Ehlih (2/13)

[57] El-Fakih ve’l-Mutefekkih (1/218) Hilyetu’l-Evliya (9/601)

Dinin Naslarına Düşmanlık Edenlerin Konumları

Vahyi dinleme, itaat etme, teslim olma, kabul etme ve ona boyun eğme konusunda selefin tavrından örnekler bu şekildedir. Peki, onların hasımlarının özellikle de şu sonrakilerin tavırlarını nasıl görüyorsun?

Cevap: Onlar iki mertebededirler:

Birincisi: Vahyin kitap ve sünnetteki naslarını inkar edenler. Onlar da üç sınıftır. Bir sınıfı dinin nassını özet ve ayrıntılı olarak reddeder. Bir sınıfı akıllarına aykırı olan nasları reddederler. Bir sınıfı da modern ilimler diye iddia ettikleri bazı ilimlere ve tecrübelere karşı çelişen nasları reddederler.

Eğer reddetmekten aciz kalırlarsa hevalarına aykırı düşen nasların sahihliği hakkında şüphe uyandırırlar.

İkincisi: İnsanların dinlerini korumalarından korkarak vahyin te'vili ve anlamlarının tahrifi perdesi altında gizlenirler.

Birinci mertebe nassın lafzını temelinden yalanlamak üzerine kuruludur.

İkinci mertebe ise -ki bu daha tehlikelidir- nassın Allah ve rasulü tarafından kastedilen anlamını yalanlamaktır.

Bu iki mertebede bulunanlar hakikatte dinin Allah ve rasulüne teslim olarak boyun eğmek olan aslına karşı direnmek ve itiraz etmeyi amaçlarlar. Buradaki inkar, inat etmek ve nassın lafzına boyun eğmemek içindir. Yine buradaki te'vil de inat ve

nassın anlamına boyun eğmemek içindir.

Boyun eğmek ve teslim olmak dinin aslının tamamıdır. Bunun hakikati, nassın lafzına da, anlamına da tam anlamıyla boyun eğmektir.

Bid'atlerin ve sapmaların tarihini düşünen, İslâm'a mensup olanların sapıklıklarının çoğunun vahyi inkar yoluyla gerçekleşmediğini anlar. Ancak naslarının anlamlarını Allah ve rasulünün kastettiklerinin dışında yorumladıklarından sapmışlardır. Heva ehlinin çoğunun metodu budur. Nasları reddetme konusunda hilelerden aciz kaldıkları zaman, tevile sığınmışlardır ki, bu hakikatte tahrif ve naslarla oynamaktır.

Nasların lafızlarını olduğu gibi bırakıp anlamlarını tahrif etmek Allah Teâlâ'nın şöyle nitelediği Yahudilerin adetidir:

يَسْمَعُونَ كَلامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

"**Halbuki onlardan bir grup, Allah'ın kelâmını dinlerlerdi de, sonra akılları erdiği halde, onu bile bile tahrif ederlerdi**." (Bakara 75)

"Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu ümmetin kendilerinden öncekilerin adetlerine adım adım tabi olacaklarını haber verdiğinden, onlarda sözleri yerinden kaydırarak tahrif edenler olduğu gibi, Allah'ın Kitap ve sünnetle haber verdiklerinin

veya emrettiklerinin anlamı da değiştirilecektir…”[58]

İşte bu, insanların çoğunun sapmasına sebep büyük kaymaların yoludur.

İbn Kayyim rahimehullah şöyle demiştir:

İslâm’da belanın aslı işte budur
Tahrif ve iptal ederek tevil etmek!

İbn Burhan bozuk tevilin kötülüklerini şu sözüyle özetlemiştir: “Ayağı kayanın ayağı ancak bozuk tevil yüzünden kaymıştır.”[59]

Ümmetler Peygamberlerine karşı ancak tevil sebebiyle karşı çıkmadılar mı? Ümmette büyük ya da küçük fitneler ancak tevil sebebiyle meydana gelmediler mi? Fitnelerde Müslümanların kanları ancak tevil sebebiyle dökülmedi mi?[60]

Te’vilin kapısı geniştir. O kapıdan zındıklar İslâm’ı yıkmak için girmişler, nasları tahrif ederek zahir anlamlarından çevirmişler ve diledikleri anlamlara yorumlamışlardır.

Bişr el-Merîsî şöyle demiştir: “Sözlerimize karşı Kur’ân’dan daha fazla çelişen bir şey yoktur. Zahirde onu kabul ederiz, sonra te’vil ile zahirinden çeviririz.”[61]

İbn Ebi’l-İzz el-Hanefî rahimehullah şöyle demiştir:

---

[58] Mecmuu’l-Fetava (25/130)
[59] Zerkeşî, el-Bahru’l-Muhit’te (4/317) ondan nakletmiştir.
[60] İ’lamu’l-Muvakkiîn An Rabbi’l-Alemin (5/127)
[61] Der’u’t-Tearuz (3/9)

"Tahrifçiler naslara bununla (te'vil ile) musallat oldular ve: "Bizler görüşümüze aykırı olanları te'vil ederiz" dediler. Böylece kabul edilmesini sağlamak için süsleyerek tahriflerine te'vil adını verdiler."[62]

Müslümanlar tarih boyunca fırkaların ve fertlerin nasların anlamlarını tahrif etme yolunu tuttuklarını, onları sapmış fikirlerine uydurabilmek için te'vil ettiklerini bilmektedirler. Mesela Mu'tezile, Haricîler, Batınî fırkaları ve bazı tasavvufçular böyledirler. Din meselelerinden birini ancak te'vil ederek terk etmişlerdir.[63] Şayet Allah'ın bu dini himayesi ve gözetimi olmasaydı onun ayırıcı özellikleri eskir ve sınırları kaybolurdu.

Nitekim sapıklar farzları anlamlarından uzaklaştırmışlar, takipçileri için bunları sırtlarının arkasına atmayı kolaylaştırmışlar, haramları isyankarların işlemeye cesaretleneceği şekilde te'vil etmişlerdir. Kabir azabı ve nimetleri, kıyamet ve kıyamet halleri, ahiret, haşir, mizan, cennet ve cehennem hakkındaki nasları te'vil ederek kulların gönüllerinde nasların etkilerini kaybettirmişlerdir.

Sıfat naslarını, kulların rableriyle olan bağlarını zayıflatacak şekilde tevil ederek nasların heybetini yok ettiler. Onları te'vilcilerin ellerinde oyuncak haline getirdiler. Te'vilin çeşitli türleriyle onları değiştirmek için gece gündüz çalıştılar."[64]

---

[62] Şerhu Akideti't-Tahaviye (232)

[63] Hatta Hasen Hanefi şu görüştedir: "Te'vili mümkün olmayan hiçbir nas yoktur. Burada te'vil ile kastedilen; nassın hakikî anlamından mecazi anlamına bir karineden dolayı çıkarılması zorunluluğu değildir. Bilakis nas için güncel içerik konulmasıdır. Zira nas, içerik olmaksızın ters çevrilir." Bkz.: Mine'l-Akide İle's-Sevre (1/397-398)

[64] Bkz.: Ömer Suleyman el-Aşkar, et-Te'vil ve Huturetuhu kitabının mukaddimesi.

Öncekilerden Bazılarının Nasları Anlamada Sapmalarına Örnekler[65]

Zekatı vermeyenler: Onlar Allah Teâlâ'nın:

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

"**Müslümanların mallarından (belirli miktarda) bir sadaka al ki, bununla onları temizleyesin ve (nefislerini) yükseltesin; onlara duâ da et; zira senin duan, onlar için bir rahatlıktır. Allah, her şeyi hakkıyla işitendir: her şeyi hakkıyla bilendir**." (Tevbe 103) ayetinin sadece Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e zekat vermeyi gerektirdiğini, vefatından sonra zekatın söz konusu olmadığını iddia ettiler.

Bu yüzden Ebu Bekr es-Sıddîk radıyallahu anh onlarla savaştı.

Batınî Karmatîler:

Namazı; dua eden kimsenin selamet yurduna ulaşması olarak yorumladılar.

Zekatı; hikmetin hak sahiplerine ulaştırılması olarak yorumladılar.

---

[65] Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Dr. Muhammed Levh, Cinayetu't-Te'vili'l-Fasid.

Orucu; sırlarını gizlemek olarak yorumladılar.

Haccı; şeyhlerine yolculuk etmek olarak yorumladılar.

Cenneti; dünyada lezzetlerden faydalanmak, cehennemi de kurallara bağlanıp onun ağırlığı altına girmek olarak yorumladılar.

Felsefeci Batınîler melekleri ve şeytanları iyi nefisle kötü nefsin kuvvetleri olarak yorumladılar.

Ahiret, berzah, cennet ve cehennem ile ilgili nasların avam halkın anlamaları için kullanılan misaller olduklarını, bunların bir hakikatinin olmadığını söylemişlerdir.

Mu'tezile: Allah Teâlâ'nın:

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا

"**Allah, Musa'ya da hitab ederek (onunla) konuştu**" (Nisa 164) ayetindeki kelam/konuşmayı; imtihan tırnaklarıyla ve fitnelerin pençeleriyle yaralamak olarak yorumladılar.[66]

Bazı aşırı sufiler Allah Teâlâ'nın:

وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

"**Sana yakîn/ölüm gelinceye kadar rabbine ibadet et**"

[66] El-Keşşaf (1/624)

(Hicr 99) ayetini şöyle yorumlamışlardır: "Bu Allah'a yakınlıkta belirli bir mertebeye ulaşman demektir. O mertebeye ulaştığın zaman mükellefiyet senden kalkar."

Veya Allah Teâlâ'nın:

وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ

"**Göğün nasıl yükseltildiğine bakmazlar mı?**" (Gaşiye 18) ayetini şöyle yorumlamışlardır: "Ruhların gayb âlemlerinde nasıl gezdiklerine bakmaz mısınız" demektir.

وَإِلَى الجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ

"**Dağların nasıl dikildiğine**…" (Gaşiye 19) ayetiyle de Allah Teâla ariflerin kalplerinin marifeti nasıl taşıdıklarına işaret ediyor demişlerdir.[67]

Sufilerden birine raks etmenin delili sorulduğu zaman şöyle demiştir:

إِذَا زُلْزِلَتِ الأَرْضُ زِلْزَالَهَا

"**Yer şiddetle sarsıldığı zaman**…" (Zilzal 1)[68]

Bazı aşırılar Allah Teâlâ'nın şu ayetinde boğazlanması

[67] Es-Sulemî, Hakaiku't-Tefsir (365)
[68] Siyeru A'lami'n-Nubela (23/225)

istenen sığırın müminlerin annesi Aişe radıyallahu anha olduğunu yorumlamışlardır:

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً

"**Mûsâ kavmine "Allah, size bir sığır kesmenizi emrediyor" dediğinde**…" (Bakara 67)

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

"**İki denizi birbirine kavuşmaları için salıvermiştir**" (Rahman 19) ayetinde iki deniz ile kastedilenin; Ali ve Fatıma olduğunu söylemişler,

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

"**Her iki denizden de inci ve mercan çıkar**" (Rahman 22) ayetinde kastedilenin de el-Hasen ile el-Huseyn olduğunu söylemişlerdir.

Kur'ân'daki lanetli ağacın Ümeyye oğulları olduğunu söylemişlerdir.

Bazıları Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in:

إنه لا نَبيَّ بعدي

"**Benden sonra bir nebi yoktur**"[69] hadisinin, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra "la: yoktur" adında bir peygamber geleceğinin müjdesi olarak yorumlamışlardır.

Bazıları:

مَنْ بَدَّلَ دينَه فاقتلوه

"**Dinini değiştireni öldürünüz**"[70] hadisine Yahudilikten veya Hristiyanlıktan İslâm'a geçenlerin de dahil olduğunu ve öldürülmesinin gerektiğini söylemişlerdir!!

Dinin naslarının anlamlarının tahrif edilmesi olgusu zaman boyunca kesintiye uğramamış ve şu zamanımıza kadar da sürmeye devam etmektedir.

[69] Buhari (3455) Muslim (1842)
[70] Buhari (3017)

Dinin Naslarını Yeniden Yorumlama Daveti

Şüphesiz bu asırda ortaya çıkan fitnelerden birisi de eski Batınîlerin metodunun modern şekillerde diriltilmesidir: Dinin naslarını yeniden yorumlama daveti! Bu yeniden yorumlama onların iddialarına göre modern hayatın gelişmeleriyle birlikte uyumlu olacaktır.

Bu davetin hedefi, dinin bütün naslarını yeniden yorumlamayı kapsamaktadır. Dinin esaslarından ve ayrıntılarından hiçbir şey bu yorumların dışında kalmayacaktır. Hatta İslâm'daki tevhid konusunun da te'vil edilmesi ve yeniden yorumlanması mümkündür.[71]

Nitekim bu yeni yorumlar Kur'ân ve sünnetin anlamlarını tahrife ve dinin kesin konularıyla çelişmeye götürmüş, hatta kararlaştırılmış sabit esaslarla çatışmıştır.

Bu yönelişin tehlikeleri iki açıdan gelmektedir:

Birincisi: Bu davet, bu dine mensup olduklarını ortaya koyan insanların elleriyle öne sürülmektedir. Hatta insanların

[71] Muhammed Arkun Tevhid düşüncesiyle münakaşa ederek şöyle diyor: "… Ben bu düşünce ile bunlardan dönmek gerektiğini söylemiyorum. Bundan Allah'a sığınırım. Tevhidde, İslâm'ın çeşitliliğini tecelli ettiren mutlak münezzehlik vardır. Ben sadece yeniden yorumlanmasını söylüyorum. Yani orta çağlara hâkim olanlardan farklı şekilde yorumlanmasını söylüyorum… Burada bütün İslâm kültürüne müracaat etme ve İslâm'da yeni bir ilahiyat anlayışı kurulması konusunda büyük çekişmelerin meydana gelmesi mümkündür." Kadaya Fi Nakdi'l-Akli'd-Dînî (281)

çoğu katında davetlerinin kabul görmesi için bazılarına "İslâm mütefekkiri" denilir.

Bu plan, dinin naslarıyla eğlenerek tahrif etmeleri ve hakiki içeriğinden boşaltılarak istedikleri içeriği koymaları için İslâm binasını içinden değiştirmek üzere kurulmuştur. Onlar fikirlerini ve görüşlerini dinin anlaşılmasında içtihattan kaynaklanan İslâmî bir görünüm içinde ortaya atarlar.

Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bu gibi kimselerden sakındırmıştır. Huzeyfe b. El-Yeman radıyallahu anh'den: "İnsanlar Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'e hayırdan sorarlardı. Ben ise yetişirim korkusuyla şer/kötülükler hakkında sorardım. Dedim ki:

"Ey Allah'ın rasulü! Bizler cahiliyye ve şer içindeydik. Allah bize bu hayrı getirdi. Bu hayırdan sonra şer var mıdır?

"**Evet**" buyurdu. Dedim ki:

"Bu şerden sonra hayır dönemi olacak mı?"

"**Evet, onda bulanıklık da olacak**" buyurdu.

"Onun bulanıklığı nedir?" dedim.

"**Bir topluluk benim yolumdan başka bir yol tutacaklar. Onları tanır ve karşı çıkarsın**" buyurdu.

"Bu hayırdan sonra şer olacak mı?" diye sordum.

"**Evet, cehennem kapılarına çağıran davetçiler olacak,**

kendilerine icabet edenleri oraya atacaklar" buyurdu.

"Ey Allah'ın rasulü! Bize onları anlat" dedim.

"**Onlar bizim derimizden olup, bizim dilimizden konuşacaklar**" buyurdu.[72]

Onlar da bizim delil getirdiğimiz nasları delil getirirler, onları inkar etmezler. Lakin salih selefin açıkladığından başka türlü açıklarlar.

İkincisi: Bu olgu, bugünkü İslâm aleminde ortaya çıkıp gelişmiş, farklı İslâmî Arap topraklarından fertler bu daveti ortaya koymuşlar, onların görüşlerini kabul ile karşılayan gazete gibi yayın araçlarını ele geçirmişler ve onlara karşılık üstüne karşılık verilerek itiraz edilmiştir.

Modernistler, yenilikçiler, liberaller ve İslâmcı liberaller onlardandır. Bunlar da batı felsefesinin mezheplerine bölünmüşlerdir ve dinin naslarını bu mezheplerin görüşlerine boyun eğdirmek için atışlar yapmaktadırlar.

Neredeyse İslâm beldelerinin tamamında bu grubun temsilcilerinden ve onların sütlerinden beslenip yollarından giden bağlıları bulunmaktadır.

Bu eski bir davetin yenilenmesidir. Bu davet eskidir, çünkü tarihte bu davetin kökeni mevcuttur. Nitekim bu ümmette daha önce de nasları batıl tevillerle anlamlarından tahrif etmeye kalkışanlar olmuştur.

---

[72] Buhari (7084) Muslim (1847)

Bu davet yenidir, çünkü bu batıl hedef için köklü esaslar, kaideler ve metotlar üzerine kurulmuştur. Bu, onların arzu ve isteklerine uygun batıl anlamlar ve hedeflenen kötülük için çare üreten, bunlar için dayanaklar icad eden bir fabrikadır.

Bu yöneliş, bu asırda ortaya atılan sloganların en tehlikelilerini taşımaktadır. O da: "İslâm'da yenilik ve modernizm" sloganıdır. Onlar bununla bizden üzerinde ümmetin icma ettiği Kur'ân ve sünnet anlamlarını terk etmemizi, salih selefin anlayışından farklı, içinde yaşadığımız asra uygun yeni anlayışlarla anlamamızı istiyorlar.

Bu yüzden Muhammed Arkun'a ihtimal taşımayan:

لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الأُنْثَيَيْنِ

"**Erkeğe, kadının iki katı kadardır**" (Nisa 11) ayeti gibi açık naslara karşı nasıl muamele edileceği sorulduğunda şöyle demiştir: "Bu gibi durumlarda Kur'ân'ın yeniden tefsir edilmesinden başka bir şey yapmak mümkün değildir. Kadına da adil taksim yapılmadan bu şekilde kabul etmeye devam etmemizin imkanı yoktur!! Nassın hayal aleminde şekillendirilmesi mümkün olmazsa değiştirerek amel etmek gerekir."[73]

Muhammed Şahrur şöyle der: "Mal ve şehvetlerle alakalı her konuda Allah'ın rasulü Muhammed'e vahyedilen şer'î naslara bağlı kalma zorunluluğu yoktur. Her defasında bu dinî nasların

[73] Fransız Dergisi: "Observateur Nouvel" Şubat 1986 sayısındaki bir röportajdan.

gerçekle uyuşmadığını, ilerlemeye, öne geçmeye ve refaha engel olduğunu görüyoruz. Bunlardan uzaklaşmaktan başka yolumuz yoktur."[74]

Gerçeğe uyum ve batılı yaşam tarzı isteği, batının felsefe ekollerinin etkisi[75], üniversitelerinde düşmanların baskısıyla devam eden dersler ve din hakkındaki bilgisizlik bu sapmış ekolün ortaya çıkmasının sebeplerindendir.

[74] El-Kitab ve'l-Kur'ân (445)

[75] Batı medeniyetinden şiddetle gözleri kamaşan yazılarında ve sanki münakaşa kabul etmeyen hakikatlermiş gibi uygulanan teorilerinde bu durum açıktır. Hatta bazıları Kur'ân'ı bu teorilere göre tefsir etmeyi amaçlamıştır. Şehrur şöyle diyor: "Büyük bilgin Charles Darwin'in "Türlerin kökeni" teorisi yorum için yani insanın yaratılışı hakkındaki ayetlerin tevili için seçkin bir örnektir." El-Kitab ve'l-Kur'ân (195)

Bu Ekolün Metotlarını Üzerine Bina Ettiği Esaslar

Modern Batıniye ekolünün üzerine kurulduğu esaslar ve temeller ile bunları yaymak ve revaç sağlamak için çekici vesileleri vardır. Bu esasların en önemlileri şunlardır:

Birincisi: Şer'î Nassın Delaletinin Mutlak Olarak Zannî Olduğu Görüşü

Bu ekolün mensupları Kitap ve sünnetteki şer'î nassın mutlak olarak delaleti zanni olan bir nas olduğunu, sadece tek bir anlama ihtimali olmadığını, bilakis birçok anlamlara ihtimalinin açık olduğunu kabul ederler.

Sadece tek delaleti olan muhkem bir nas yoktur.[76] Bunun üzerine yani şer'î nas hakkındaki anlayışlara saygı göstermek gerekir. Zira onun doğru olması mümkündür. Anlayışlardan biri doğru olup diğeri hatalı değildir. Bilakis bütün anlayışlar doğrudur.[77]

"Kur'ân, bütün anlamlara açık olan bir nastır. Tefsir veya yorumlardan herhangi birinin bu anlamları kilitlemesi veya son şeklini vermesi mümkün değildir."[78] Nitekim Arkun böyle demiştir.

Buna göre, hiç kimsenin başkaları dışında yalnız kendisinin ulaştığı anlayışın doğru olduğunu iddia etmeye hakkı

[76] Bkz.: Tayyib Teyzînî, en-Nassu'l-Kur'ânî (261) Ali Harb, Nakdu'n-Nas (20)

[77] Bkz.: Hasen Hanefi, et-Turas ve't-Tecdid (112)

[78] El-Arkun, Tarihiyetu'l-Fikri'l-Arabi'l-İslâmî (145)

yoktur. Hatta bu anlayış üzerinde ümmet icma etmiş olsa dahi böyledir.

Arkun'un bu sözleri, müçtehit alimlerin dil açısından birçok anlamlara delalet eden şer'i nasların tek anlamına bakmaya çağıramayacakları anlamına gelir. Bilakis her fert, bu nassın delalet ettiği anlamlardan beğendiği özel anlayışı seçip, ona davet edebilme özgürlüğüne sahiptir. Bu konuda sadece vicdanını hakem kılar.[79]

Bu yüzden şöyle der: "Hayal ettiğim yorumlama biçimi, bütün yönelişler içerisinde amaçsız ve hedefsiz olacak derecede hür bir yorumlamadır. Bu yorum tarzı her insanın gönlünde bulunmaktadır."[80]

Onlardan biri de şöyle der: "Nas, herkese uygun ve her açıdan ve her seviyeden bakışa müsaittir."[81]

Bu ekolün destekçileri şu sloganı yükseltirler: "Nas mukaddestir, yorum özgürdür" Nasları uygun gördüğü şekilde yorumlamak her Müslümanın hakkıdır. Buna göre Allah Teâlâ'nın:

وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ

[79] Bazıları bu görüşte aşırı giderek İslâm toplumunda yaşayan gayri Müslimlerin de Kur'ânı kendi kültürlerine ve inançlarına göre tefsir edebilme hakları olduğunu belirtmişlerdir. Bkz.: Tayyib Teyzinî, en-Nassu'l-Kur'ânî (226)

[80] El-Arkun, el-Fikru'l-Usulî ve İstihaletu't-Te'sil (76)

[81] Ali Harb, Nakdu'l-Hakika (45)

"**Başörtülerini yakalarının üzerine koysunlar**" (Nur 31) ayetindeki ceyb: yaka kelimesini bir kimse bir anlamda anlarken, bir başkası başka anlamda anlayabilir, üçüncü bir şahıs da daha başka anlayabilir. Her biri bir yorumdur. Bu ayet hakkında selefin anlayışı ise sadece bu yorumlardan biridir ve bağlayıcı değildir!

Mesela Şahrur bu ayet ile kastedilenin iki tabakadan olmasını anlamıştır: buna göre kadının örtüsü, eş-Şahrurî mezhebine göre sadece cinsel organın, göğüslerin ve koltuk altlarının örtülmesinden ibarettir!![82] Dizlerinin yarısına kadar inen elbise giyen ve göğüslerle koltuk altlarını örten kadın, Allah'ın rızasına kavuşmak ve emirlerini gerçekleştirmek için gizlenen kadındır!!

Allah Teâlâ'nın:

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا

"**Erkek ve kadın hırsızın ellerini kesin**…" (Maide 38) ayetini şöyle tefsir ederler: "Yani mesela hapsetmekte olduğu gibi, onların ellerini hırsızlıktan çektirin demektir."[83]

Bir başkası da şöyle der: "Onlara değerli bir hayat yaşatarak hırsızlıktan ellerini çektirin anlamındadır."

Allah Teâla'nın:

[82] El-Kitab ve'l-Kur'ân (604) burun ve gözlere gelince, bu bakış açısına göre açıkta kalan cuyub/yakalardandır ve örtülmesi gerekmez!

[83] Muhammed Şahrur, Nahvu Usuli Cedide (99-103)

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

"**O'nun vechinden başka her şey yok olacaktır**" (Kasas 88) ayetini, varlıkların kendi zıtlarını taşıdığı şeklinde anlarlar. Madde, zıddını da beraberinde taşır. Bu yüzden kâinat yok olacak, değişikliğe uğrayacak ve helak olacaktır. Lakin o maddelerin helaki başka maddelere dönüşmesi şeklinde olur derler.

Diğer bir örnek: Allah Teâla'nın:

خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا

"**Sizi tek bir nefisten yaratan, yine ondan eşini meydana getiren**…" (Nisa 1) ayetini şöyle anlarlar: Tek bir nefis: protondur, eşi de elektrondur.[84]

Başkaları da Allah Teâla'nın:

إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

"**Ben, senin Rabbınım! Pabuçlarını çıkar; sen, mukaddes vadide, Tuvâ'dasın**." (Taha 12) ayetinde pabuçlar ile kastedilenin nefis ile beden olduğunu ve nefsin hevası ile

[84] Abdurrazzak Nevfel, el-Kur'ân ve İlmu'l-Hadis (136) Lakin ayetin devamındaki şu açık ifadelerden gafil kalmıştır: "İkisinden de birçok erkek ve kadınlar türeten…" (Nisa 1) Muhakkak ki buradaki hitap varlıklara değil yalnızca insanlaradır.

bedenin lezzetlerini terk etmenin kastedildiğini anlamışlardır.[85]

Bu ekolün nasları tefsire dair metotlarına devam edecek olsak bu iş sınırı olmayan görüşlere ve fikirlere sürükler. Zira onların görüşlerine göre anlamlardan birini kayıtlayacak bir kanun yoktur.

Dedikleri gibi Kur'ân bütün anlamlara açık bir kitap olursa, onun iman edenler için bir minhac ve bir yol olması için indirilmesinin ne faydası olur? Buna karşılık herhangi bir insanın nasları tıp, hendese ve diğer ilimlere göre anlaması, sonra amaçsız ve hedefsiz derecede olan bu heveslerin uygulama alanlarında her yönelişe karşı çarpışma hakkı var mıdır?

Şüphesiz bu ekolün üzerine kurulduğu bu giriş şayet nasların yorumlanmasında uygulanırsa toplum hayatı tamamen çöker.

وَلَوِ اتَّبَعَ الحَقُّ أَهْوَاءَهُمْ لَفَسَدَتِ السَّمَوَاتُ وَالأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ بَلْ أَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ

"**Eğer hak, onların hevâ ve heveslerine tâbi olsaydı, gökler, yer ve içindeki herkes, mutlaka boğulurdu. Oysa biz onlara, şân ve şereflerini ihtiva eden Kur'ân'ı getirdik; fakat onlar, bundan yüz çevirmektedirler**." (Muminun 71)

Çünkü bu hayat, insanların üzerine koydukları lügavi delaletle üzerine kurulmuş olup, aralarındaki anlaşma ile

[85] Mustafa Mahmud, el-Kur'ân Muhaveletun Li-Fehmi Asri (135)

tamamlanır. Şayet bu ortadan kalkarsa herkes nasları kültürel gelişiminin gerektirdiği kendisine has yorumla anlar. Sonuçta hiçkimse diğerinin anlayışını kabul etmez. Böylece dindarlık bir tarafa, aralarındaki bağlar ve yardımlaşma da ortadan kalkar.

Herkes kendisine özel yorum yapınca kanun adamları, kanun hükümlerini bu yorumlarla nasıl uygulayacaklar?

Herkesin kendisine göre bir yorumu olunca bu kanunla insanları nasıl muhakeme edecekler?

Onlar öğretmenlerinin veya kendilerine tebliğde bulunan yazarın anladığından farklı anlayınca öğretmenler nasıl öğretim yapacaklar?

Bu fikrin sahiplerinden biri öğrencilerini imtihan ederken el-Mutenebbi'nin Seyfuddevle'ye övgü kasidesini sunsa, sonra öğrenciler cevap verirken modern yorum ekolünden olduklarını hatırlasalar ve onlardan biri el-Mutenebbi'nin bütün sözlerini istiare ve alaya almaya yorumlayarak "Bu bir hicviyedir" yazsa,

Bir başkası da: "Bu duygusal bir gazeldir. El-Mutenebbi, Seyfuddevle'yi gerçeği bulamayan bir kadın şekline sokmuştur" yazsa,

Üçüncü bir öğrenci de: "Bu kaside şairin kendisini övmesi hakkındadır. Fakat başkasına bir övgü gibi hayal ettirmektedir. Bu kasidede geçen Seyfuddevle, el-Mutenebbi'nin sadece alt benliğidir" yazsa,

Dördüncü öğrenci de boş bir kağıt sunsa,

Öğretmenin, kendi mezhebine göre öğrencilerinden birinin cevabını doğrulaması nasıl mümkün olacaktır? Zira onları herhangi bir ölçü ile değerlendirecek olsa kendisiyle çelişmiş olur. Öğrenciler de ona: "Bize nasıl kendi anlayışınla hükmedersin? Hâlbuki bize her yorumun uygun olduğunu öğrettin" derler.

Bu yeni yorum mantığıyla hareket edilirse mutlaka kaos olur. Hatta boş kağıda dahi not verilmesi verekir. Çünkü öğrencinin cevap vermemesi de, kültürün her nassına karşı modern bir kışkırtma tepkisi ve el-Mütenebbi'nin şair kişiliğine karşı tam bir protesto olarak değerlendirilir.[86]

Şüphesiz bu kaosun son noktası ve toplumsal öğretim hayatının yıkımının son aşamasıdır. Şayet durum onların iddia ettikleri gibi, anlattıklarımıza benzer şekilde olsaydı, dinin naslarının bir faydası ve Kur'ân'ın arap diline has kılınmasının da bir önemi olmazdı.

Allah'ın indirdiği, uyulması için özelleştirdiği, ona teslim olmayı emrettiği ve yüzçevrilmesinden dolayı cezalandırdığı vahiydeki ilahî maksadın her kişinin dilediği anlama bırakılmasını akıl hiç kabul eder mi?

Vahyin özünün ve anlamlarının esaslarının, yorumu üzerinde toplulukların çelişmelerinin kökeni olduğu düşünülebilir mi?

[86] Mustefad min Şebeketi't-Tefsir ve'd-Dirasati'l-Kur'âniyye

İkinci Esas: Ümmetin Alimlerinin Şer'î Nasları Anlayışlarının Boşa Çıkarılması

Bu onların; "Selefin şer'î nasları anlayışları, nassın taşıdığı ihtimallere dair yorumlardan biri olmaktan öteye geçmez, dolayısıyla hiçkimseyi bağlamaz" şeklindeki sözlerinin neticesidir.

Et-Turabî şöyle der: "Salih selefin dinle ilgili olarak geride bıraktıkları bütün fikrî miras, bağlayıcı değildir, sadece faydalanılabilecek bir kültürdür"[87]

Bu ifade, kibar olanıdır. Başkaları ise Sahabe'nin anlayışının hatalı anlayış olduğunu[88] ve bugüne kadar

[87] Tecdidu'l-Fikri'l-İslâmî (105)

[88] Muhammed Arkun'un Fransa'da verdiği bir konferansta Fransız düşünürlerden biri müdahale eder. Bu düşünür Arnolds'tır. O şöyle der: "Bu fikrin merkezinin Muhammed Arkun olduğuna inanıyorum. Bu konu hakkında geçmişte de bizimle tartıştınız. Şöyle ki; İslâm Tarih'inde Teolojik terkipler ve donuk şeriat kanunları bulunmaktadır. Bunlar ve birçok ihtimallere açık ve zengin olan Kur'ân öğretileri değiştirilebilir. İnsanlığın bunları kıyamet gününe kadar yeniden değerlendirmesi mümkündür… İnanıyorum ki bunları söylerken pekçok doğru şeyler de söylemektedir. Lakin ben, bütün o derslerine devam eden fakihlerin, âlimlerin, müfessirlerin bakışları ve onlarca nasları olsa da bunu savunacağım. Muhammed Arkun'a o fakihlerin gerçekten aktif olduklarını, Kur'ân naslarını harekete geçirdiklerini ve tefsirleriyle canlandırdıklarını, hatta bugün onların buldukları dışında insanî ilimler adıyla dahi yeni bir şey bulmamızı zorlaştırdıklarını hatırlatacağım…" Sonra şöyle der: "Klasik çağdaki İslâm müfessirleri, Kur'ân ayetlerinden söylenebilecek herşeyi veya ayetlerin içerdiği hükümleri çıkarmaya yetenekli idiler. Bu yüzden diyorum ki: batılı metotları benimseyen modern müslümanlar, önceki seleflerinin metotlarıyla yetinenlerden daha özgürdürler. Bu onları dikkate ulaştırır. Çünkü onlar, Kur'ân ayetlerini, insanî ilimlere tabi olan

nakledilegeldiğini, onların İslâm'ın hak yönünden gafil olduklarını açıkça söylerler.[89]

Selefin anlayışı ile alay ederek şöyle derler: "Çöl bedevilerinin Kur'ân ve sünnet anlayışı ile ne zamana kadar devam edeceğiz?"

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Öncekileri cahil ve ahmak saymak ve onların ümmî bir topluluk olduğuna, onların Allah'ı bilmenin hakikati konusunda derinleşmediklerine, ilahî ilmin inceliklerini akledemediklerine inanmak, sonrakilerin bütün bu konularda başarılı olan üstün kimseler olduğuna inanmak… İnsan bu görüşü düşündüğü zaman bunun ne kadar ileri boyutta bir cahillik, hatta sapıklık olduğunu anlar."[90]

Onların bu durumu münafıkların haline benzer:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لا يَعْلَمُونَ

"**Onlara "siz de insanların inandıkları gibi inanın" denildiği zaman, "biz, beyinsizlerin inandıkları gibi mi**

bu metotlara bağlayarak arındırırlar. Bunu Muhammed Arkun yapabilir." Bkz.: Muhammed Arkun, el-Fikru'l-İslâmî Nakd ve İçtihad (326-327) Tercüme: Haşim Salih

[89] Nitekim Abdulmecid eş-Şerafi bu fikrin açıklanması için bir kitap yazmıştır. Bu kitaba, içeriğine delalet edecek şekilde: "el-İslâm Beyne'r-Risalet ve't-Tarih" başlığını koymuştur. Buna göre Nebi sallallahu aleyhi ve sellem ile gelen İslâm, tarihte gerçekleşen İslâm değildir!

[90] Mecmuu'l-Fetava (5/10)

inanıyoruz?" derler. Oysa bilesin ki, asıl beyinsizler onlardır; fakat (bunu) bilmezler." (Bakara 13)

Bu ayette kastedilenler sahabelerdir. Onlara hakaret eden, onlara beyinsizlik, ilim ve hikmet eksikliği nispet eden herkes ayetin ifadesiyle asıl beyinsiz olanlardır. "Bütün bunlar selef'in gerçek değerini ve bilgilerinin derinliğini, onların kendilerini zora koşmalarının azlığını ve basiretlerinin kemalini anlamak imkânından mahrumdurlar. Allah'a yemin ederim, onlardan sonra gelenlerin ayrıcalıkları sadece kendilerini zora koşmak ve selef'in asıllarına riayet etmeye, kaidelerini tesbit edip düğüm noktalarını bağlamaya gayret ettiği hususların kıyıları, köşeleriyle uğraşmaktan ibaret olmuştur. Selef'in bütün gayretleri her hususta en üstün maksatlara talib olmaya yönelikti. O bakımdan öncekilerin hali ayrı, onların hali ayrıdır. Allah herbir şeyin kadrini ve ölçüsünü ayrı ayrı tesbit etmiştir."[91]

Bazıları sahabelerin ve selefin şer'î nasları anlayışlarının, onların asrındaki hayat şartlarına ve kültürlerine uygun olduğunu, ancak asrımıza uygun olmadığını iddia etmişlerdir. Bu batıl bir görüştür. Zira Kur'ân nasları, bu dili bilenlerin anlayabileceği sınırlı anlamlar içeren arap dilinde inmiştir:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"**Biz onu iyice anlayasınız diye arapça bir Kur'ân olarak indirdik**" (Yusuf 2) Sonra sünnet, onun lügavi anlamlarını artırmak ve açıklamak üzere gelmiştir.

[91] Şerhu't-Tahaviye (76)

Sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabeleri bu nasları Kur'ân ve sünnetin indiği dillerine, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den işittiklerine ve ayetlerin nüzulüne sebep olan durumlardan şahit olduklarına ve bu konuda zikredilen hadislere göre anlamışlardır.

Sonra müslümanların imamlarından ve alimlerinden topluluklar, kendilerinden sonra gelen topluluklara Kitap ve sünnet naslarının anlayışlarını aktarmışlardır. Bu anlayışa onların eserleri delalet etmektedir. Onların nasları kendi asırlarındaki kültüre göre tefsir etmiş oldukları görüşü, tarihi gerçeklerin iptal ettiği bir kuruntudan ibarettir.

Üçüncü Esas: Şer'î Nasların Tarihsel Olduğu Görüşü

Bunun anlamı; şer'î nasların içerdiği emirlerin ve yasakların sadece vahyin nüzulü esnasında hayatta olanlara yönelik olmasıdır. Yahut onların durumları; üzerlerine Kur'ân'ın indiği kimselerin haline benzeyen kimselere yöneliktir. Ama onlardan sonra gelenler ve onların yaşadığı olaylardan farklı şeyler yaşayanlar şer'î nassın kapsamında değillerdir.

Genel olarak hayatlarında insanların pozisyonları -bugünkü hayatlarında olduğu gibi- değiştiğinde nassın içerdiği hükümler emir ve yasak olarak onları ilgilendirmez. Onların, bunlardan farklı anlayışları din edinmeleri ve bu dini kendileri hakkında doğru saymaları gerekir. Diğer hükümler ise nüzul zamanındaki muhataplar hakkında doğru din idi. et-Turabî şöyle diyor: "Bizler talak/boşanma ve evlilik hükümlerine yeni bir bakış getirmeye, çağdaş toplumsal ilimlerden bu konuda faydalanmaya

ve buna göre miras fıkhını düzenlemeye şiddetle muhtacız…"[92]

Onlardan biri şöyle der: "Kur'ân-ı Kerim'in kadına karşı konumu belirli bir çağa özel konumdur. Bu kurallar belli bir çağ hakkındadır. Bu gibi şeylerin içinde bulunduğumuz asırda uygulanması mümkün değildir."[93]

Bir başkası şöyle der: "Bizler eski nasların eski toplumlarla alakasının kopuk olmadığını biliyoruz. Şüphesiz bu naslarda ifade edilen hüküm düzeni, kadının yeri, insan hak ve görevleri ve dinin yönetimle alakası eskiden bulunan fakat devam etmeyen ve şu an ihtiyacımız olmayan bir konumu ifade eder."

Bazıları ibadetlerin ve muamelelerin ayrıntıntılarından farz kılınan şeylerin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in zamanında Hicaz çevresinin gereklerinin bir eseri olduğu, bunların başka çevrelerde geçerli olmadığı görüşündedirler.[94] Bugün insan bu farzları kendisinin bulunduğu yeni ortamların gereklerine göre yerine getirebilir. Kur'ân'daki "Ey insanlar!" şeklindeki hitapta "İnsanlar ile kastedilen, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in etrafındaki, onun ağzından Kur'ân'ı ilk defa işiten ilk cemaatti."[95]

Onlardan biri şöyle diyor: "Yine kendi zamanında bağlayıcı olan bazı fıkhi kanunlara yeniden bakmamız yerinde olur. Evrensel siyasi fikrin gelişmelerinden sonra bunları öylece uygulamayı düşünmek imkânsızdır. Bunların başında da

[92] Hasen et-Turabî, Tecdîdu Usuli'l-Fıkhi'l-İslâmî (21)
[93] İkbal Bereke, Hivaru Havle Kadaya İslâmiyye (102)
[94] Abdulmecid eş-Şerafi, el-İslâm Beyne'r-Risalet ve't-Tarih (61)
[95] Arkun, el-Fikru'l-İslâmî (30)

“Zimmet ehli fıkhı” gelmektedir… Önceki zamanlarla alakalı olan bu gibi fıkıhları uygulayamayız.”

“Şimdiki çağdaş konumumuzdan tamamen farklı olup, kendi toplumsal konumunda bağlayıcı olan iktisadî fıkıh kanunlarını da yeniden gözden geçirmeyi” talep ediyor. “Bunların başında da çağdaş ekonomiyi temsil eden banka uygulamaları gelmektedir. Mesela o zamanlar zayıfların ve muhtaçların ihtiyaçlarının, günlük kazançlarından alınan vergilerle pahalanmasından ve böylece borçlarının birikerek ipotek ettikleri evlerini ve tarlalarını korumak amacıyla haram kılınan; sermaye malları üzerinden işletilen faiz böyledir.”[96]

Had cezalarıyla ilgili hükümler ancak o zamandaki toplumun şartları için geçerli idi. Zira toplum başlangıç halindeydi ve güvenliği sağlayacak bir devlet yoktu. İnsanlar intikam için birbirlerine saldırıyorlardı. Had cezalarının uygulanması “kötülükleri azaltıyor ve zarardan koruyordu. Çünkü onlarda bulunan vahşiliğe karşılık olarak o dönemdeki toplumun korunması için daha kötü, daha caydırıcı ve daha kaba uygulamalar gerekiyordu.”[97]

Bu da şu demektir: toplum şartları değişir, güvenliği sağlayan bir devlet bulunur ve hapishaneler bolca mevcut olursa Kur’ân’ın içerdiği had cezası hükümlerinden dolayı muhataplar için bu Kur’ân nassı bağlayıcı değildir.[98]

---

[96] Tecdidu’l-Hitabi’d-Dinî başlıklı makale; Ceridetu’r-Riyaz, 24.9.1427 hicri.

[97] Muhammed eş-Şerafi, el-İslâm ve’l-Hurriyeti’l-İltibasi’t-Tarihi (89)

[98] Nitekim birçok devletler hırsızlık cezasını iptal etmişler, onun yerine hapis gibi beşeri cezalar tayin etmişlerdir. Peki, sonuç ne oldu? Hapishaneler yüz binlerce hırsızla doldu. Zira koydukları ceza

Onların iddialarına göre örtünme emri bu asra, kadının konumuna, özgürlüğüne, okullar, üniversiteler, iş alanları, idari görevler ve ticaret gibi toplum hayatının parçalarında kadınların da katılmasına uygun değildir.[99]

Hatta bu asırda ibadetler bile değişime uygundur! Kur'ân'ın nazil olduğu zamandaki müslümanların ibadet şekli bağlayıcı değildir. Çünkü onlardan sonra gelenler için hayat şartları değişmiştir. Hatta onların bu ibadetleri yeni şartlarına uygun şekillerde yerine getirmeleri de mümkündür.

Mesela Nebi sallallahu aleyhi ve sellem "namazını belirli bir şekilde kılardı. Ancak bu müslümanların da her yerde, her zaman ve her şartta aynı şekilde kılmak zorunda oldukları anlamına gelmez…"[100]

Bu girişe göre bu yorum şer'î nasların sabit bir anlamının olmamasıyla son bulacaktır. Bir zamanda bulunanlardan talep edilen anlayış, başkalarına göre talep edilen bir anlayış olmayacaktır. Onlara göre talep edilmeyen bir anlayış da, başkalarına göre talep edilen bir anlayış olacaktır. Sonuçta zamanlar arasında kültürler bozulacaktır.[101]

Bu sapıklığın sebebi, Kur'ân ve sünnet naslarını, diğer beşeri metinler gibi değerlendiren bakış açısıyla anlamaları ve

---

kanunları caydırıcı değildir. Daha da kötüleşen bu belaya da asla engel olmayacaktır.

[99] Bugün şahit olunan gerçekler, örtünen kadınların da, kendilerinin değer ve yaratılışlarına uygun olan bütün ilim ve iş alanlarında görev almalarının uygun olduğunu ispatlamıştır.

[100] Abdulmecid eş-Şerafi, el-İslâm Beyne'r-Risalet ve't-Tarih (62-63)

[101] Nasr Hamid Ebu Zeyd, en-Nas, es-Sulta el-Hakikat (139)

Kur'ân ve sünnet naslarını da o metinler hakkında yaptıkları yorumlar gibi yorumlayarak tarihin ve onun değişmesinin gereklerine nasları boyun eğdirmeleridir.

Bu yüzden Nasr Hamid Ebu Zeyd şöyle diyor: "Şüphesiz Kur'ân nassı mukaddes bir nas olsa da, nas olmanın dışına çıkmaz. Bu yüzden diğer edebî metinlerde olduğu gibi edebî tenkidin kaidelerine boyun eğmesi gerekir."[102]

Arkun şöyle der: "Şüphesiz Kur'ân, Tevrat, İncil, Budizm ve Hinduizm metinleri gibi aynı seviyede sorunlar, bol kaynaklı anlamlar içeren naslardan başka bir şey değildir. Bu büyük nasları temel alan her nas, belirli tarihi kapsamına göre değer kazanır. Nitekim gelecekte başka bir kapsamda da olabilir."[103]

Burada karıştırma vardır. Allah'ın kitabı, tahrif edilmiş veya beşer tarafından yazılmış o kitaplarla nasıl eşit görülebilir? Olmuş ve olacak şeyleri bildiren, alemlerin rabbinin kelamı, çok az bir bilgiye sahip olan insan sözüyle nasıl kıyaslanabilir? Şüphesiz Allah'ın kelamının belli bir zaman ile sınırlanıp kayıtlanması mümkün değildir. Çünkü Allah onu insanlar için her zaman ve mekanda anayasa olması için indirmiştir. O kulları için bütün zamanlarda ve durumlarda uygun olanı bilir. O'na hiçbir şey gizli kalmaz ve O işitendir, görendir.

Onlara şöyle deriz: "Siz mi daha iyi bilirsiniz, yoksa Allah mı?" (Bakara 140)

---

[102] Nasr Ebu Zeyd, Mefhumu'n-Nas Dirase Fi Ulumi'l-Kur'ân (24) Hatta Kur'ân'ın beşerî olduğunu, Allah'ın kelamı olmadığını açıkça söyler. Bkz.: Nakdu'l-Hitabi'd-Dini (139)

[103] Muhammed Arkun, el-Fikru'l-Usuli (36)

Dördüncü Esas: Hakikatin Göreceli Olup Mutlak Gerçeğin Bulunmadığı Görüşü

Onlar her zaman ve mekanda tek bir sabit hakikatin bulunmadığı, bilakis hakkın göreceli olduğu görüşündedirler. Senin hak gördüğünü başkası batıl görebilir. Bugün doğru zannettiğin şey yarın öyle olmayabilir.

Arkun şöyle diyor: "İslâmi hakikatin örnekliğinin ve özünün tarih boyunca hatta bugüne kadar devam ettiği görüşü mitolojik bir kuruntudur. Bunun gerçekle bir alakası yoktur."[104]

Diyorlar ki: "Hiç kimse mutlak hakikate sahip değildir." Bunu siyasi olarak görev bilip "Çok seslilik" ve "Başkalarını kabul" şeklinde sloganlaştırırlar.

Başkalarını kabul ile kastettikleri; dinsizler, ilhad ehli ve günahkârlardır. Bu anlayışların hepsine de eşit seviyede muamele etmenin zorunlu olduğu görüşündedirler. Hangi fikirden olursa olsun karşı çıkılmamalıdır ya da hangi aykırılık olursa olsun çirkin görülmemelidir. Çünkü mutlak gerçek yoktur derler. Onlardan biri şöyle der: "Görüşü hakikat kabul etmedikçe ve hakikatin mutlak olup göreceli olmadığı kabul edildiği sürece ilerleme veya öne geçmeye dair düşünce sahibi olunamayacaktır."[105]

Bu görüşlerin özeti şudur: Hiç kimse kendi görüşünün veya inancının hak, başkalarının görüş veya inancının yanlış olduğunu kesin olarak söylemesi mümkün değildir. Ancak kendi

[104] El-Fikru'l-İslâmî Nakd ve İctihad (246-247)
[105] Min Huna Yebdeu't-Tagyir (347)

görüşünün hata ihtimali olan bir doğru olduğunu, başkasının görüşünün ise doğruluk ihtimali olan hata olduğunu söyleyebilir."[106]

Hak görülen bir şeyi bir başkası batıl görebilir. Hayır gördüğünü bir başkası şer görebilir. Hakikatin göreceli olması denilen şey budur.

Bu görüşlerine göre hak, İslâm'da da olabilir, tahrif edilmiş veya batıl dinlerde de olabilir!

Hak, Ehl-i Sünnette'de olabilir, bid'at ehli olan diğer kimselerde de olabilir!

Bu yüzden onlardan biri kişinin İslâm devletinde herhangi bir yerde başka bir dine ikna olursa dinini değiştirme hakkı olduğu görüşündedir.[107]

Hiç kimsenin hakikati tekelinde bulunduramayacağını kabul eden bu görüşler imanın aslıyla çelişmeye yeterlidir. Zira iman esasları kesinlik üzerine kuruludur. Allah'ın birliğine kesin olarak inanmayan Allah'ın dininde iman etmiş değildir. Allah'ın tek olduğu, hiçkimseye muhtaç olmayıp herkesin O'na muhtaç olduğu, mülkünde ve yaratmasında ortağı bulunmadığı hususunda şüphesiz ve kesin olarak iman etmeyen kimse Allah'ın dininde mümin değildir.

---

[106] Evet, içtihada açık konularda "hiç kimse sadece kendisinin hakka isabet ettiğini söyleyemez" demek doğrudur. Bu, İmam Şafii'nin şu sözünde kastettiği anlamdır: "Benim görüşüm hata ihtimali olan doğrudur. Başkasının görüşü ise isabet ihtimali olan hatadır"

[107] Bkz.: el-Muharrar dergisinin Hasen et-Turabi ile ropörtajı, sayı 263, yıl 1994

Kur'ânın bozulma ve değiştirilmeden korunmuş olduğu, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in peygamberlerin ve rasullerin sonuncusu olduğu ve O'nun vefatıyla vahyin kesildiği hususunda tereddütsüz ve kesin bir şekilde iman etmeyen kimse Allah'ın dininde mümin değildir.

Dinin esasları ve kesinlikleri ile başka şeyleri eşit görenler hakkında şöyle söyle:

فَذَلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمُ الحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ

"**İşte hak olan Rabbınız Allah budur. Hakkın dışında ise, sadece sapıklık vardır. O halde nasıl yüz çeviriyorsunuz?**" (Yunus 32) Bu, üçüncüsü olmayan iki yoldur: Hak ve onun dışındaki sapıklıktır.

Hak tek olup birden fazla değildir. Sapıklığın ise çeşitleri ve biçimleri vardır. Haktan sonra sapıklıktan başka ne vardır?

Mutlak hakikat olmasaydı Allah'ın hakka uymayı emretmesi ve bununla yükümlü kılması anlamsız olurdu. Bu doğru olsaydı şu ayetin anlamı ne olurdu?:

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

"**Bu, hiç şüphesiz, benim dosdoğru yolumdur; bu**

itibarla ona uyun; diğer yollara uymayın. Aksi halde sizi O'nun yolundan ayırır. İşte sakınasınız diye Allah size bunları tavsiye etmiştir" (En'am 153)

Hiç kimsenin hakikate sahip olması söz konusu değilse, Allah Azze ve Celle'nin bize tabi olmamızı emrettiği dosdoğru yol neredeydir? Hakikat göreceli ise, bizleri tabi olmaktan yasakladığı şu sapıklık yolları neredeydir?

"Bu mezhebin başı safsata, sonu zındıklıktır. Zira emir, yasak, farz kılma, haram kılma ve bu hükümlerdeki tehdit ortadan kalkmakta, geriye insanın dilerse farz kılması, dilerse haram sayması, itikatlarla fiilleri eşit görmesi kalmaktadır ki bu küfür ve zındıklıktır."[108]

Nitekim İbnu'l-Cevzi rahimehullah bu görüşü dile getirenleri cahillikle niteleyerek şöyle demiştir: "Cahillik edenlerden bir fırka, eşyanın bizatihi tek hakikati olmadığını, bilakis her topluluğun kendi inancına göre hakikati olduğunu iddia etti."[109]

[108] Mecmuu'l-Fetava (19/144-145)
[109] Telbisu İblis (54)

Çağdaş Yorumun Sonuçları

Şer'î nasları yeniden ve modern olarak yorumlama daveti, tehlikeli sonuçları olan bir davettir.[110] Bunlardan bazıları şöyledir:

1- Dinin kaynaklarına güvenin kalkması. Bu nasları yeni yorumlama düşüncesi dinin kaynakları olan Kur'ân ve sünnete olan güveni gönüllerden kaldırır.

2- İnsanlara başvuru kaynağı ve metod olması için indirilen Kur'ân ile amel edilmesi ortadan kalkar. Zira her insan Kur'ân'ı diğerinden farklı anlayacaktır. Bunun sonucu olarak da bütün insanların muhakeme olacağı genel bir kanun bulunmayacaktır. Şu gayet açıktır ki, onlardan birine vahiyden bir ayet delil getirildiğinde hemen: "Bu senin ayet hakkındaki beni bağlamayan anlayışındır" diyecektir. Veya: "Kur'ân hakkındaki bu yorum, pekçok yorumdan sadece biridir, daha başka yorumlar da söz konusu olabilir" der.

Ona: "İbn Abbas veya seleften bir başkası böyle demiştir" denilse, o da: "İbn Abbas'ın yorumu diğer yorumlardan farksızdır" der.

O halde sonuç: İlahî Kur'ân'ın yeryüzünden kaldırılması, geriye sadece göreceli ve muhtemel beşerî yorumların kalmasıdır. Allah'ın ayetten muradı ise tek hak olandır. Onların iddiasına göre buna da ulaşmak imkânsızdır.

Nasr Hamid Ebu Zeyd şöyle diyor: "Kur'ân nassının bizzat

[110] Daha fazla bilgi için bkz.: Dr. Ahmed İdris et-Ta'ân, el-Ulmaniyyun ve'l-Kur'âne'l-Kerim (815-842)

delaleti olduğu varsayılsa, bir kimsenin kendi anlayışının bu delalete uygun olduğunu iddia etmesi imkânsızdır."[111] Allah'ın bize Kur'ân'ı bizi hidayet eden, doğruyu gösteren ve karanlıklardan aydınlığa çıkaran apaçık bir nur olması için indirmesinden sonra bu kimseler kullar ile rabbi arasındaki bu bağı koparmaya kalkışıyor ve insanlardan birinin Allah'ın muradına ulaşmasının imkânsız olduğunu iddia ediyorlar!

Şüphesiz bu görüşün sonucu Kur'ân ve sünnetin anlamları olmayan ve müracaat edilemeyecek lafızlar sayılmalarıdır. Böylece bu ümmet tıpkı diğer ümmetler gibi ilahi vahiyle amel etmeyi iptal edeceklerdir. Ziyad b. Lebid radıyallahu anh'den: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bir şey anlattı ve şöyle dedi: "Bu anlar ilmin gittiği anlardır." Ben: "Ey Allah'ın rasulü! İlim nasıl gider? Biz Kur'ân okuyoruz, çocuklarımıza okutuyoruz, onlar da kıyamet gününe kadar çocuklarına okutmaya devam edecekler" dedim. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

ثكلتك أمُّك يا ابنَ أمِّ لبيد؛ إن كنتُ لأراك من أفقه رجل بالمدينة، أَوَلَيس هذه اليهود والنصارى يقرؤون التَّوراةَ والإِنجيلَ لا يَنتفعون ممَّا فيهما بشيء

"**Annen seni düşüreydi ey İbn Umm Lebid! Ben de seni Medine'nin en fakih/anlayışlı kimselerinden sanırdım. Şu yahudi ve hristiyanlar Tevrat ve İncil'i okudukları halde bunlar onlara bir fayda vermiyor değil mi?**"[112]

[111] Nakdu'l-Hitabi'd-Dini (219)
[112] İbn Mace (4048) el-Elbani el-Mişkat'te (277) sahih demiştir.

3- Bu yorumun en tehlikeli sonucu dini doğru anlamanın ortadan kalkmasıdır:

Şer'î nassı yeniden yorumlama düşüncesi nasları sonu gelmeyen ihtimallerle, şahsî anlayışlarlarla ve bizlerin şu an daha önceki zamanlarda olmadığı kadar şartların köklü değişikliklerle değiştiği bir zamanda olduğumuz gerekçesiyle tahrif etmektir. Şüphesiz bu, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in asrından beri ümmetten birçok toplulukların şu ana kadar nakledegeldiği sahih dinin nesh edilmesi/kaldırılması demektir.[113]

Bu yeni yorum İslâm dışında her ismi alabilen yeni bir din kurmaktır.

Nitekim bu tahrifçiler bu yeni din anlayış hakkında "İslâm'ın ikinci risaleti" veya "İslâm risaletinin ikinci yüzü" diyerek yeni bir terim kullanmak istemişlerdir. Bununla ilk risaletin İslâm ümmetinin anlayışında yerleşen risalet olduğuna ve ikinci risaletin ise anlaşılmamış olan hakiki risalet olduğuna işaret ederler. Şu an anladıkları risalet yeni yorumun müjdelediği hak dindir![114]

Şüphesiz bu yorumun sonucu olan dinde yeni anlayış,

[113] Hatta "Allah" kavramı onlara değişim kabul edebilir. Arkun şöyle der: "Hayat sahibi, yüce, değişmez, sabit bir ilahın bulunmasını şart koşan yerleşik taklidçi anlayışın aksine, Allah kavramı tarihi baskının etkisinden kurtulamamıştır. Asırların ve zamanların değişmesiyle bunun da değişebileceğini kastediyorum." Mefhumu'n-Nas (20)

[114] Mahmud Muhammed Taha dinde yeni anlayışını açıkladığı kitabına "İslâm'da İkinci Risalet" adını vermiştir. Diğer kitabının adını da: "İslâm'ın Birinci Risaleti Yirminci Asrın İnsanına Fayda Vermez" koymuştur.

başladığı yerde baskın gelen her anlayışın muhalefetiyle son bulur. Meselenin akide, kanunlar veya ahlak ile ilgili olması fark etmez.[115]

Bu modern yorumla hakkında konuştukları İslâm, Allah Azze ve Celle'nin Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e indirdiği İslâm değildir:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الإِسْلامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الحِسَابِ

"**Allah katında asıl din, şüphesiz, İslâm'dır. Kendilerine kitap verilenler, ancak kendilerine ilim geldikten sonra, sırf aralarındaki kıskançlık sebebiyle ihtilafa düşmüşlerdir. Her kim Allah'ın ayetlerini inkar ederse, bilsin ki, Allah, hesabı çok çabuk görendir**." (Al-i İmran 19)

وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الآخِرَةِ مِنَ الخَاسِرِينَ

"**Her kim İslâm'dan başka bir dîn ararsa, (bu dîn), kendisinden asla kabul edilmiyecektir. O kimse, âhirette hüsrana uğrayanlardan olacaktır**" (Al-i İmran 85)

[115] Nasr Hamid Ebu Zeyd, en-Nas, es-Sulta, el-Hakikat (134)

Yeni İslâm anlayışı sadece açıktır, kapalı değildir, kemale erdirilmemiştir. Bu ise Yaratıcı Azze ve Celle'nin belirttiği dinin aksidir:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلامَ دِينًا

"**Bugün size dîninizi ikmal ettim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Ve dîn olarak, sizin için İslâm'ı seçtim**." (Maide 3)

Çağdaş yeni İslâm ise beş şartı zorunlu tutmaz, yeni dinde iki şehadetin imanî bir delaleti yoktur. Zira "işin hakikatinde ve asrın gereklerine uygun olana göre şehadet kelimelerinin telaffuz edilmesi veya yazılması ile ancak asra şahitlik kastedilir. O halde şehadet kelimeleri ulûhiyet ve nübüvvetin lafzi olan ilan edilmesi değildir. Bilakis bu, asrın hükümlerine ve tarihin olaylarına nazarî/teorik şahitlik ve amelî/pratik şahitliktir."[116]

Şehadetin ikinci cüzü ise İslâm'dan değildir. Zira Müslümanlar, İslâm'ın başlangıcında bütün dinlerle karşılaşmaya davet edildiklerinde İslâm'a nispet edilen kimselerdir.[117]

Namazı kılmak için insanların mescidlerde sıkışmaları zorunlu değildir. Zira namaz kişisel bir meseledir.[118] Farz

[116] Hasen Hanefi, Mine'l-Akideti İle's-Sevre (1/17)

[117] Bkz.: Sadık en-Neyhum, Savtu'n-Nas Mihnetun Sekafetun Mezuretun (25)

[118] Abdurrazzak Humas'ın "el-Kıraatu'l-Cedide Fi Dav'i

değildir.[119] Nitekim namaz, arap tabiatinin yumuşatılması ve komutanlara itaate alıştırılmaları için farz kılınmıştı.[120] Bu iş için Yoga seansları yeterlidir.[121] Fakihler bundan gafil kalmışlardır.[122]

İki namazı birleştirmekte sakınca yoktur. Zira birçok hallerde modern ortamlar vakitleri gözetme konusunda mazur kılmaktadır.[123]

Yine zekat da farz değil, yalnızca tercihe bağlıdır.[124]

Yine bu bir hedefe yönelik değildir. Zira zekat arapların üzerinde bulundukları hayatlarında gözettikleri adetlerdendi. Bu, küçük ve orta halli servetlere, büyük servetlerden daha fazla zarar vermektedir…"[125]

Yine oruç da farz olmayıp sadece isteğe bağlıdır.[126]

Bu sadece Araplara farz kılınmıştır. Zira bu Arap çevrelerinde şarttır. Bu yüzden oruç, Arap olmayan bir Müslüman

---

Davabiti't-Tefsir kitabında (169) naklettiğine göre Arkun böyle demiştir.

[119] Abdulmecid eş-Şerafi, el-İslâm Beyne'r-Risalet vet-Tarih (63)

[120] Abdulhadi Abdurrahman, Sultatu'n-Nas (110-111)

[121] Bu, hissi ve aklî kabiliyetlerle nefsi özgürleştirmek ve derece derece hakikate ulaştırmak için yapılan bazı alıştırmalar üzerine kurulu bilimsel bir yoldur.

[122] Sadık en-Niyhum, el-İslâm Fi'l-Usr (127-134)

[123] Cemal el-Benna, La Harac, Kadiyyetu't-Teysir Fi'l-İslâm (58-61)

[124] Abdulmecid eş-Şerafi, el-İslâm Beyne'r-Risalet ve't-Tarih (63) el-Uşmavî, Cevheru'l-İslâm (7-8)

[125] El-Cabiri, Vichetu'n-Nazar (150-151)

[126] Eş-şerafi, Libenat (173) el-İslâm Beyne'r-Risalet ve't-Tarih (63-64)

için delaleti ve dini bir anlamı olmayan bir kelimedir.[127] Hatta şu asırda oruç Müslümanlara haramdır. Çünkü başarıyı azaltmaktadır.[128]

Hacca gelince, o da bilinen şekliyle yerine getirilmesi zorunlu değildir. Zira aklî hac veya ruhî hac bu konuda yeterlidir.[129]

Yeni anlayışın kökenindeki bu esasa göre bu yorum, hükümlerinin asrımıza uymayan tarihî hükümler olması sebebiyle had cezalarını da ortadan kaldırmaktadır.[130] Bu cezalar vahşî, barbar ve iğrençtir.[131]

Veraset düzeni erkek ile kadın arasında ayrım yapmaktadır ve bu asra uygun olmadığı için kaldırılması gerekir.[132]

Aile düzeni: aile reisliği düzeni, boşanma hükümleri, çocuk bakımı, birden fazla evlilik hükümleri ve kürtajın haramlığı asrın gelişmesiyle uyumlu değildir. Bunların kaldırılması veya erkek ile

---

[127] Abdulhadi Abdurrahman, Sultatu'n-Nas (109)

[128] Arkun, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in ashabını ramazanda harp anlarında oruç açmaya davet etmesiyle ilgili olarak şöyle diyor: "Bizler de geri kalmışlığa karşı savaştayız." Fransız dergisi Observateur Nouvel, 1986 Şubat sayısında yapılan röportaj.

[129] Arkun, El-Keremi dergisi (1/23) sayı 34, yıl 1989 miladî.

[130] Et-Turabî Alman Der Spiegel dergisinde yapılan ropörtajında (17/4/1995) sayısında şöyle diyor: "Bu had cezaları bugün Sudan'da uygulanamaz. Zira dini tefsir ediş şeklimiz, diğer İslâm ülkelerinden daha fazla gelişmiştir."

[131] Muhammed eş-Şerafi, el-İslâm ve'l-Hurriyet (89)

[132] El-Cabiri diyor ki: "Zira o zamandaki toplumun gereklerine göre erkeğe kadının iki katı pay verilmekteydi." Bkz.: et-Turas ve'l-Hadase (54-55)

kadın arasındaki eşitliği sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekir.[133]

Arkun'un dediğine göre Kur'ân'ın acelesiz yorumunun çok eşliliğin yasaklanmasından başka birşeye sebep olması mümkün değildir![134] Yine bu yorumun neticesinde zina türlerinden bazısı mubahlaştırılmakta ve kesin naslarla haramlığı belli olduğu halde haram dairesinden çıkarılmaktadır. Muhammed eş-Şerafî diyor ki: "Erkek ile kadın arasındaki cinsel ilişkinin zînâ anlamında olmasının, ikisinden birinin evli olmasıyla sınırlandırılması gerekir. Zira yalnızca böyle bir ilişki suç sayılabilir."[135]

El-Uşmavî ve Muhammed Şahrur'un dediğine göre şarap haram değildir. Lakin sadece ondan uzak durmak emredilmiştir![136] Faizin de sadece kat kat artırılmış olanı haramdır!

Böylece Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in kendisiyle gönderildiği rabbanî islâm'ın söndürülmesi tamamlanır ve yeni, modern, belirli bir sınırı olmaksızın her türlü anlayış ve yorumların kabulüne açık, uydurma bir İslâm ortaya konulur. Zira bu yorumları durduracak sınırlar söz konusu değildir. Aynı şekilde iman da altı rüknü üzerine kurulu olan iman değildir! "Asrımızdaki iman, Allah'ın Kur'ân'da açıkladığı şekliyle kâinatın yaratılışındaki metodu derinlemesine idrak etmektir. Bu iman derecesi, Allah'ın seçtikleri dışında daha önce kimsenin

[133] Abdulmecid eş-Şerafî el-İslâm Beyne'r-Risalet ve't-Tarih (82)

[134] Fransız Observateur Nouvel dergisinin ropörtajı, Şubat 1986 sayısı.

[135] El-İslâm ve'l-Hurriyet (85)

[136] Muhammed Said Uşmavi, el-İslâmu's-Siyasi (121) Muhammed Şahrur, el-Kitab ve'l-Kur'ân (606)

ulaşamadığı bir derecedir”[137]

Onlardan bazılarına göre modern imanda sadece iki rüknün gerçekleşmesi yeterlidir. Bunlar da: Allah’a iman ve ahiret gününe imandır.[138] Diğer bazısına göre de: “Allah’a iman ve istikamet/dosdoğru olmaktır”[139]

Buradaki amaç, Hrıstiyanları ve Yahudileri de iman ve İslâm kapsamına sokup onları kıyamet gününde kurtulanlardan saymaktır.

Üçüncü bir gruba göre Budistleri ve diğer bütün beşeri dinleri de kurtuluş gemisine alma imkânı vardır.[140]

Çünkü bugünkü dünyada mümin, varis olduğu dinine aykırı diğer dinlerin meydan okumalarını göz ardı etmekte zorlanır. Ben Müslüman olduğum için insanlığın dörtte üçünü oluşturan çağdaş gayri müslimlerin cehenneme gideceklerine hükmetmem ilahi hikmetten değildir![141]

Müslüman ve Mümin kelimeleri onlara göre Yahudileri, Hristiyanları ve diğerlerini de kapsamaktadır. Sosyallik, vatancılık, siyasilik kavramları ve tevhidin kastedildiği millet-i ibrahim kavramı geliştirilerek dinlerin birliğine dönüştürülmüştür.

---

[137] Ebu’l-Kasım Hac Ahmed, el-Alemiyetu’l-İslâmiyeti’s-Saniye (2/497-498)

[138] Muhammed Şahrur, Nahvu Usululi Cedide Li’l-Fıkhi’l-İslâmi (31)

[139] El-Uşmavi, Cevheru’l-İslâm (109-121)

[140] Bkz.: Nafizetu Ale’l-İslâm (60) Arkun, el-Fikru’l-İslâmi Nakd ve İçtihad (84)

[141] Abdulmecid eş-Şerafi, Li Benât (101)

Allah Azze ve Celle'den başkasına ibadeti yönlendirmek Allah Azze ve Celle'ye şirk olarak sayılmamaktadır. Bu ancak hareketli olan bu kainatta sabit kalmak ve sürekli gelişen şartlara uygun olarak ilerleme göstermemek anlamındadır. Böylece geri kalmak şirk, ilerlemek tevhiddir![142]

Şüphesiz tevhid, ümmet ve fikir birliğidir, ilahların birlenmesi değildir![143]

Raks ve musiki konularında ilim yapmak iman ve tevhid şubelerindendir.[144]

Arş, Kursî, melekler, cinler, şeytanlar, sırat köprüsü, amel defterleri ve diğer gaybî konular efsanevî düşüncelerden ibarettir.[145]

Ahiret âlemi insanlara hâkimiyet kurmak için kâhinlerin uydurduğu efsanelerdir.[146]

Kur'ân'ın ve Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in kastettiği yeniden diriliş, ölümden sonraki diriliş değildir. Bu sadece çocukluk ve geri kalmışlık âleminden ilerleme ve bilinçlilik âlemine diriliştir.[147]

"Diriliş, maddi olarak dağların hareketlenmesi ve cesedlerin çıkmasıyla gerçekleşmeyebilir. Bilakis bu grubun,

[142] Şahrur, el-Kitab ve'l-Kur'ân (496)
[143] Hasen Hanefi, Hivaru'l-Maşrik ve'l-Magrip (54-57)
[144] Bunu Hasen et-Turabî Kıymetu'd-Din, Risaliyetu'l-Fen adlı kitabında söyler.
[145] Nasr Hamid Ebu Zeyd, en-Nas, es-Sulta, el-Hakika (135)
[146] Es-Sadık en-Niyhum, el-İslâm Fi'l-Usr (82)
[147] Es-Sadık en-Niyhum, el-İslâm Fi'l-Usr (106-107)

ümmetin ve ruhun dirilişidir. Bu, ölüm ve durgunluk anına karşılık, hayattaki uyanıklık anı ile ortaya çıkan, bilinçte gerçekleşen bir diriliştir."[148]

Kur'ân'ın Levhi'l-Mahfuz'dan bahsetmesi; "Bilimsel şekildir. Bundan amaç bilimin kaydedilmesidir. Kaydedilmiş bilim ise hafızada tutulan veya zihinde şekillenen bilimden daha inceliklidir."[149]

Kişinin Müslüman olması için cinlere ve meleklere iman etmesine gerek yoktur. İman, kalpte yerleşen ve amelin tasdik ettiği şeydir.[150]

"Cennet ve cehennem; insanın ölümden sonra haşredileceği ahiret âleminde değı, lbu dünyadaki nimetler ve azaptır. Dünya da yeryüzüdür, âhiret âlemi de yeryüzüdür. Cennet, insana dünyada isabet eden iyiliklerdir. Cehennem ise insana dünyada isabet eden kötülüklerdir."[151] "Modern lügatte ahiret işleri geleceğe yönelik çalışmalar ve hazırda bulunan hesaplarla geleceğin sonuçlarını ortaya çıkarmaktır."[152]

"Sûr'a üflenmesi ve kıyamet günüyle kastedilen; zıtlıkların kavgasıdır."[153]

"Hûri'l-Iyn ve lezzetler ise bilim ve endişesiz hayatın ifadesidir."[154]

---

[148] Hasen Hanefi, Mine'l-Akide İle's-Sevre (4/508)
[149] Mine'l-Akide İle's-Sevre (4/135)
[150] Hasen Hanefi, Fikruna'l-Muasır (93)
[151] Hasan Hanefi, Mine'l-Akide İle's-Sevre (4/601)
[152] Mine'l-Akide İle's-Sevre (4/605)
[153] El-Kitab ve'l-Kur'ân (236, 237)
[154] Turki Ali er-Rebiov, el-Anef ve'l-Mukaddes ve'l-Cins Fi'l-

Bu topluluğun metodu: şer'î nasları, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in yalanlanmasını gerektiren bozuk te'villerle yorumlamaktır. Bu da bu metodun batıl olmasına yeter.

Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in onlar hakkındaki şu sözü ne kadar doğrudur!:

سيكون في آخر أمتي أناس يحدِّثونكم ما لم تسمعوا أنتم ولا آباؤكم، فإيَّاكم وإيَّاهم

"**Ümmetimin sonlarında sizlerin ve babalarınızın işitmediği şeyler anlatan kimseler olacaktır. Onlardan sakının!**"[155]

Diğer lafzı şöyledir:

يكون في آخر الزَّمان دجَّالون، كذّابون، يأتونكم من الأحاديث بما لم تسمعوا أنتم ولا آباؤكم، فإيّاكم وإيّاهم، لا يضلّونكم، ولا يفتنونكم

"**Ahir zamanda yalancı deccaller[156] olacaktır. Size ne sizlerin ne de babalarınızın işitmediği hadisler/sözler getirecekler. Onlardan sakının! Sizi saptırıp fitneye**

Misolociya'l-İslâmiye (140-141)

[155] Muslim (6)

[156] İnsanlara batılı süsleyip karıştırmalarından dolayı deccal denilmiştir. Lisanu'l-Arab (11/236)

düşürmesinler!"[157]

Bazıları bunun Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in şu hadisinde haber verdiği dinde yenilik olduğunu iddia etmişlerdir:

إنَّ اللّٰهَ يبعث لهذه الأمَّة على رأس كلِّ مائة سنة مَن يجدِّد لها دينَها

"**Muhakkak ki Allah bu ümmet için her yüz senenin başında dinini yenileyecek kimseler gönderir**."[158] Bu yorum doğru değildir. Zira burada kastedilen, Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'in, ashabının ve onlara güzellikle tabi olanların da üzerinde bulundukları bu dinin eskiyen özelliklerini hayata geçirerek yenilemektir. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem, sahabeleri ve faziletli asırların imamlarının üzerinde bulunduğu dine aykırı yeni bir uydurulmuş[159] din getirmek değildir.

Dinin aslı sabittir, değiştirilemez ve bozulamaz. Lakin insanların akıllarında ve uygulamalarında din hakkında lekeler, kuruntular ve yanlışlar meydana geldiğinde bunların yenilenmeye ihtiyacı olur.

Mecmau'l-Fıkhi'l-İslâmî, Kur'ân'ı yeniden yorumlama

[157] Muslim (7)

[158] Ebu Davud (4291) el-Elbani Sahihu'l-Cami'de (2755) sahih demiştir.

[159] Hasen Hanefi tecdid/yenilik ile kastedilenin bu dinin binasının yeniden kurulması olduğunu açıkça belirterek şöyle demiştir: "Din esaslarından başlayarak varis olunan bu düşünceleri asrın ihtiyaçlarına göre değiştirmek gerekir." Et-Turas ve't-Tecdid (61)

konusunda şu kararları yayınlamıştır:

"Birleşik Arap Emirlikleri Devleti/Dubei'de 30 Safer – 5 Rebiu'l-evvel 1426 hicri/ 9-14 Nisan 2005 miladî tarihinde İslâmî istişare için düzenlenen Devlet İslâm Fıkhı Cemiyet Meclisi 16. Devresinde özellikle Kur'ân'ın ve şer'î metinlerin yeniden yorumlanmasına dair cemiyete gelen konunun görüşülmesinden ve bu konu etrafındaki münakaşaların dinlenilmesinden sonra -özetle- şu kararlar alınmıştır:

Birincisi: Şer'î nasların/metinlerin yeniden yorumlanması denilen şey, nasların anlamlarının tahrif edilmesine sebep olursa -şaz görüşlere dayalı olsa dahi üzerinde icma edilen nasların dışına çıkılmasından ve dinin hakikatleriyle çelişmesinden dolayı- çirkin bidatlerden sayılır. Bunun İslâm toplumuna, kültürüne ve değerlerine karşı büyük bir tehlikesi söz konusudur. Bununla beraber düşünüldüğünde, bu yöneliş sahipleri, tefsiri kayıtlayan ölçüleri bilmemeleri veya dinî kayıtlarla bağlı olmayan yenilik hevesinden dolayı bu fikre düşmektedirler.

Bunun üzerine bazı üniversitelerde bu yorumlar usul olarak okutulması, çeşitli yayın vasıtalarıyla makaleler yayınlanması, üniversite dergilerinde bu konuların kullanılmasına cesaretlendirilmesi, şüpheli toplantılarda ve konferanslarda bu görüşe davet edilmesi, bu görüşlerin kitaplarını yabancı dillere terceme etmeye yönelinmesi ve onların zehirli vesveselerinin bulunduğu kitapların yayınlanmasıyla telafi edilemez tehlikeler ortaya çıkmıştır.

İkincisi: Bu yorum akımı her kişiye farz olan hususlardan alıkoymaktadır. Bu akıma engel olma ve tehlikesini sonlandırma vesilelerinden bazıları şöyledir:

* İslâmî hükümetlerin bu tehlikeli musibete karşı koymaya çağrılması, değişmez saygınlıkları hedefleyen fikir hürriyeti ile yıkıcı serbestlik anlamındaki hürriyet arasındaki farkın ortaya konulması. Bu hükümetlerin yayınevlerini, kültür merkezlerini ve yayın kuruluşlarını kontrol ederek bağlayıcı yaptırımlar uygulaması, genel İslâm bilincini yeni neslin ve üniversite gençliğinin gönüllerinde yerleştiren çalışmalar yapması, dinî içtihat, doğru tefsir ve nebevî hadisleri şerh etme ölçülerini tarif etmesi.

* Dinî ilimler ve terimlerine dair derslerde derinleşmeye yönlendirici vesileler edinmek, dinî kayıtlarla, Arap dili usulüyle ve dindeki ittifaklarla kayıtlı içtihada cesaretlendirmek.

* İslâmî araştırmalarda uzman olan kimselerin ciddi ilmî reddiyelere yoğunlaşmaları ve çeşitli dergilerde özellikle de öğretim metoduyla onların makaleleriyle münakaşaya cesaretlendirilmeleri.

* Ciddî araştırmaların kitaplaştırılmasına hazırlık olarak, reddiyeler hazırlanması için bu konuda telif edilen eserleri kapsayan bir kütüphane kurulması, bu konuda araştırma yapanlar arasında İslâm âleminde ve bunun dışında çeşitli araştırma kuruluşlarının teminatı altında yarışma düzenlenmesi. Allah en iyi bilendir."[160]

[160] Mecelletu Mecmau'l-Fikhi'l-İslâmî (4/16 karar no: 146)

Ehl-i Sünnet'in Şer'î Nasları Anlamada Usul ve Kaidelerinden Bazıları

İslâm, şer'î nasların anlaşılması, ayakların kaymaması veya anlayışların sapmaması için açık kaidelerle gelmiştir. Bu kaideler delil getirmenin doğruluğu için ana merkezdir. Kişi Allah'ın muradını ve Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in muradını ancak kitap ve sünnetin delaleti konusunda anlayışının istikamet üzere olmasından sonra bilebilir.

Fikirler, görüşler ve sapıklıklar ancak kötü anlayış sebebiyle ortaya çıkmıştır.

Şayet naslar insanlara bırakılsaydı herkes kendi meyline, anlayış ve aklına göre anlar ve insanlar anlayış konusunda uzak ayrılıklara düşerlerdi. Bu yüzden nasları anlama konusunda ilmî usullere bağlı kalmamız zorunludur.

Bu usul kaidelerinden bazıları şunlardır:

Birincisi: Şer'î Nasları Anlamada Salih Selef'in Menhecine Müracaat Etmenin Gerekliliği

Bir kimse: "Neden başkalarına değil de selefin menhecine uymamız gerekiyor? Onlar da diğerleri gibi insan değil midir? Uymanın gerekliliği konusunda neden onları tahsis ediyoruz? Diyebilir.

Nitekim bugünkü yazarların çoğu "Onlar ricalse, biz de ricaliz" diyorlar.

Deriz ki: Şüphesiz salih selef, bu ümmette başkalarında olmayan özellikleri kendilerinde bulundurmakla ayrıcalıklıdırlar. Onlar kitap ve sünnette gelen doğru anlayışın ve amelî uygulamanın örnekleridirler.

Pek çok açıdan şer'î deliller kitap ve sünnet naslarında selefin anlayışına müracaat etmenin gerekli olduğuna delalet etmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

1- Allah Azze ve Celle onların yoluna ve menhecine muhalefet edenleri can yakıcı azapla tehdit etmiştir:

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيراً

"**Her kim, kendisi için doğru yol apaçık belli olduktan sonra, Rasule muhalefet eder ve mü'minlerin yolundan başka bir yola tâbi olursa, onu girdiği yolda bırakırız ve cehenneme sokarız. Orası ne kötü bir yerdir**." (Nisa 115) Müminlerin yoluna aykırı bir anlayış yolunu tutan kimseyi Allah can yakıcı şekilde cezalandırmakla tehdit etmiştir. "Müminlerin yolu" ifadesinin kapsamına girenlerin ilkleri, Kur'ân nassıyla ilk müminlerdir. Allah onlardan razı olsun:

وَالسَّابِقُونَ الأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“**Muhacirlerden ve Ensardan (İslâm yolunda) yarışanların öncüleriyle, onlara güzellikle tâbi olanlardan Allah hoşnud olmuş, onlar da Allah'tan hoşnud olmuşlardır. Allah onlara, içinde dâimi kalacakları, (ağaçları) altından ırmaklar akan cennetler va'detmiştir. İşte bu, en büyük kurtuluştur**.” (Tevbe 100)

Ömer b. Abdilaziz rahimehullah şöyle demiştir: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem sünnetler koydu. Ondan sonraki idareciler de sünnetler koydular. Bunlara tutunmak, Allah’ın kitabına tabi olmaktır, Allah’a itaati mükemmelleştirmektir, Allah’ın dininde kuvvettir. İnsanlardan hiçbiri onu bozamaz, değiştiremez ve ona aykırı bir görüşte bulunamaz. Onun yolunda giden hidayet bulmuştur. Ondan yardım isteyen yardım görür. Kim de onu terk ederek müminlerin yolundan başkasına uyarsa Allah onu döndüğü yerde bırakır ve cehenemme sokar. O ne kötü bir dönüş yeridir.”[161]

2- Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onlara tabi olmayı ve onların menhecinde gitmeyi şu hadisinde emretmiştir:

فعليكم بسنَّتي وسنَّة الخلفاء الرَّاشدين المهديِّين، عضّوا عليها بالنَّواجذ

“**Size sünnetimi ve hidayete erdirilmiş raşid halifelerimin sünnetini tavsiye ederim. Ona azı dişlerle sarılın**.”[162]

[161] Hileytu’l-Evliya (6/324)

[162] Tirmizi (2600) Ebu Davud (3991) el-Elbani Sahihu’l-Cami’de (4314) sahih demiştir.

İbn Kayyim rahimehullah şöyle demiştir: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem ashabının sünnetini kendi sünnetine bağlamış ve kendisinin sünnetine tabi olmayı emrettiği gibi her ikisine birlikte uymayı da emretmiştir. Bu emri öyle mübalagalı bir ifadeyle söylemiştir ki azı dişlerle sarılmayı emretmiştir."[163]

Huzeyfe radıyallahu anh şöyle demiştir: "Ey kurrâlar/okuyucular topluluğu, Allah'tan korkun! Sizden öncekilerin yoluna tutunun. Yemin ederim ki onlara tabi olursanız oldukça öne geçersiniz. Şayet terk ederek sağa ve sola ayrılırsanız uzak bir sapıklığa düşersiniz."[164]

3- Şüphesiz salih selef, ilim ve amel bakımından bu ümmetin en faziletlileri ve en hayırlılarıdırlar. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

خيرُ النَّاس قرني، ثم الذين يلونهم، ثم الذين يلونهم

"**Asırların en hayırlısı benim asrımdakiler, sonra onlardan sonra gelenler ve sonra onlardan sonra gelenlerdir**."[165]

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Kitabı, sünneti ve bütün gruplar içinde Ehl-i Sünet ve'l-Cemaat'in üzerinde ittifak ettikleri esasları düşünen kimse zorunlu olarak bilir ki; ameller, görüşler, akideler ve diğer konulardaki bütün faziletlerde bu ümmetin çağlarının en üstünü ilk asırdakilerdir. Sonra onlardan sonra gelenler ve sonra onlardan da sonra gelenlerdir. Nitekim

[163] İ'lamu'l-Muvakki'in (4/140)
[164] İbn Abdilberr, Camiu Beyani'l-İlm ve Fadlih (3/184)
[165] Buhari (2458)

bu husus Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'den birçok yönden sabit olmuştur. Şüphesiz onlar, ilim, amel, iman, akıl, dindarlık, açıklama ve ibadet bakımlarından sonrakilerden üstündürler. Onlar karşılaşılan her sorunu açıklamada önceliklidirler. Bu gerçeği ancak İslâm dininde zorunlu olarak bilinen hususlara karşı büyüklenen ve Allah'ın bir ilim üzere saptırdığı bir kimse reddeder. Eş-Şafiî Risale'sinde ne güzel söylemiş: "Onlar (selef) her ilimde, akılda, dindarlıkta, fazilette, ilme ulaştıran veya hidayete yetiştiren her vasıtada bizden üstündürler. Onların görüşü, bize kendi görüşümüzden daha hayırlıdır."[166]

4- Fitnelerin, ihtilafların ve fırkalaşmaların meydana geldiği zamanda onların üzerinde bulundukları şeye sarılmak kurtuluş sebebidir. Abdullah b. Amr radıyallahu anhuma'dan: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

إنَّ بني إسرائل تفرَّقت على ثنتين وسبعين ملَّة، وتفترق أمَّتي على ثلاث وسبعين ملَّة؛ كلُّهم في النَّار إلَّا ملَّة واحدة. قالوا: ومن هي يا رسول الله؟ قال: ما أنا عليه وأصحابي

"**Şüphesiz İsrail oğulları yetmiş iki fırkaya bölündüler. Benim ümmetim de yetmiş üç fırkaya ayrılacak, biri dışında hepsi de ateşte olacaktır." Dediler ki: "O (kurtulan) hangisidir ey Allah'ın rasulü?" Şöyle buyurdu: "Benim ve ashabımın üzerinde bulunduğumuz yolda olanlar**"[167]

[166] Mecmuu'l-Fetava (4/157)

[167] Tirmizi (2641) el-Elbani Sahihu'l-Cami'de (9474) hasen olduğunu söylemiştir.

Bu hadis, hak ile batıl arasındaki ayırıcı çizginin sahabenin üzerinde oldukları yola tabi olmak olduğunu gösteriyor.

5- Onlar Allah Teâlâ'nın muradını ve rasulünün muradını başkalarından iyi bilirler. Bu onların, menheclerini öncelikli kılan en önemli ayrıcalıklarıdır.

Allah Teâlâ onları zihin uyanıklık, dildeki fesahat, ilimde kapsamlılık, ilim almada kolaylık, güzel anlayışta hızlılık, güzel niyet ve rab Teâlâ'dan sakınma hasletleriyle özel kılmıştır.

Arapçanın tabiatı, mizacı ve doğru anlamları onların fıtratlarında ve akıllarında yerleşmişti. Onların isnada, ravilerin durumlarına, hadis illetlerine, cerh ve ta'dile, usulcülerin koydukları kaidelere bakmaya ihtiyaçları yoktu. Onlar bütün bunlara muhtaç değildiler. Onlar için sadece iki durum söz konusu idi:

Birincisi: Allah Teâla şöyle buyurdu, rasulü sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu denilmesi.

İkincisi: Bunun anlamı şu ve şudur denilmesi.

Onlar bu iki girişte insanların en mutluları ve bu ümmetten en nasiplileri idiler. Bu iki konuda birleşmeleri onları kuvvetlendirmişti."[168]

Onlar nasları ve delalet ettiği anlamları anlamaya başkalarından daha yakındırlar. Zira Kur'ân onların üzerine, onların diliyle inmiştir.[169] Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onların

[168] İ'lamu'l-Muvakkiin (4/149)

[169] Bu hususu İbn Mesud radıyallahu anh'den gelen şu söz

arasında kendilerine indirileni açıklıyordu. Onlara anlaşılması zor gelen konuları ve çeşitli din meselelerini anlatıyordu.

Nitekim onlar, İbn Teymiyye rahimehullah'ın da dediği gibi, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den Kur'ân'ın hem lafzını hem de anlamını öğrenmişlerdi.[170]

Kur'ân'ı metni, anlamları, kaideleri ve kayıtları ile öğreniyorlardı. Nebi sallallahu aleyhi ve sellem onları yerleşmiş sağlam bir din, hiçbir gizliliği ve karışıklığı olmayan apaçık bir hüccet üzerinde bırakmıştı.

قد تركتُكم على البيضاء ليلُها كنهارها، لا يزيغ عنها بعدي إلَّا هالكٌ

"**Sizleri gecesi gündüzü gibi aydınlık olan bir yolda bıraktım. Benden sonra bundan ancak helak olan kimse sapar**."[171] Gizli, zor ve karışık gelen herşeyin açıklaması ve aydınlığı Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahabelerinin

---

pekiştirmektedir: "Kendisinden başka ilah olmayana yemin ederim ki, Allah'ın kitabındaki her surenin ne hakkında nazil olduğunu muhakkak bilirim. Her bir ayetin hangi konuda indiğini bilirim. Şayet bir kimsenin Allah'ın kitabını benden daha iyi bildiğini bilsem, bineğime biner ve onu bulurdum." Muslim Sahih'inde (2463) rivayet etmiştir. İbn İshak, Mucahid'den şöyle dediğini rivayet eder: "Kur'ân'ı İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya üç defa arz ettim. Her ayette durdum ve ona ne hakkında ve nasıl nazil olduğunu sordum." Siyeru A'lami'n-Nubela (4/450)

[170] Mecmuu'l-Fetava (13/384)

[171] İbn Mace (43) el-Elbanî Sahihu'l-Cami'de (7818) sahih demiştir.

ilminde mevcut idi.

Ömer b. el-Hattab radıyallahu anh, İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya şöyle demiştir: "Bu ümmet peygamberleri ve kıbleleri bir olduğu halde nasıl ihtilaf ederler?" İbn Abbas radıyallahu anhuma dedi ki: "Ey Müminlerin emiri! Kur'ân ancak bizim üzerimize indi ve biz onu okuduk. İnen ayetleri öğrendik. Şüphesiz bizden sonra Kur'ân'ı okuyan ve hangi konuda indirildiğini bilmeyen kimseler olacaktır. Bunun üzerine onlar bu konuda görüş bildirecekler. Görüş bildirdikleri zaman da ihtilaf edecekler ve ihtilaf ettikleri zaman birbirleriyle savaşacaklardır…"[172]

Şatıbî rahimehullah şöyle demiştir: "Bu yüzden şer'î delile bakan herkesin öncekilerin anlayışını ve onların üzerinde bulundukları uygulamayı gözetmesi gerekir. İlim ve amel bakımından en doğruya ulaştıranı ve en sağlamı budur."[173]

Hafız İbn Receb el-Hanbelî rahimehullah şöyle demiştir: "Bütün bu ilimlerden faydalı olanı; kitap ve sünnet naslarını ve bunların anlamlarını anlamayı, sahabe, tabiin ve onlara tabi olanlardan rivayet edilen Kur'ân ve hadis anlamlarıyla, helal, haram, zühd, incelikler, bilgiler ve diğer meselelerde onlardan gelen sözlerle kayıtlamaktır."[174]

Hafız İbn Abdilhadi rahimehullah şöyle demiştir: "Bir ayet veya bir hadis hakkında, selef zamanında bulunmayan, onların bilmedikleri ve ümmete açıklamadıkları bir yorum ortaya koymak caiz değildir. Zira bu, onları hakkı bilmemekle ve ondan

[172] El-Kasım b. Sellam, Fadailu'l-Kur'ân (103)
[173] El-Muvafakat (3/77)
[174] Fadlu İlmi's-Selef (6)

sapmakla itham etmeyi, sonradan gelen bu itirazcının da daha doğru yolda olduğu iddiasını içerir."[175]

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Her kim Kur'ânı veya hadisi sahabe ve tabiin tarafından bilinmeyen bir şekilde açıklarsa o kimse Allah'a iftira etmiş, Allah'ın ayetleri konusunda haktan yüz çevirmiş ve sözü yerinden çıkarmıştır. Bu zındıklık ve ilhad kapısını açmaktır. Bunun da batıl olduğu İslâm dininde zorunlu olarak bilinir."[176]

"Selef de masum olmayan insanlardır, nasıl olur da onlara tabi olmamız bağlayıcı kılınır?" sözüne gelince,

Cevap: Masumluk/korunmuşluk fertler hakkında değil, menhec hakkındadır. Fertler ise masum değillerdir. Onların üzerinde yürüdükleri menhec ise, eksiklik ve kusurun dâhil olamayacağı şekilde masumdur. Zira ümmet sapıklık üzerinde birleşmez. Onların menhecinin özü; kitap ve sünnete kişilerin görüşleriyle itiraz etmeksizin tabi olmak ve bu iki aslın anlaşılmasında Arap diline dayanmaktır.

[175] Es-Sarimu'l-Menkî (1/497)
[176] Mecmuu'l-Fetava (13/243)

İkincisi: Allah'ın Kelamından ve Rasulullah Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'in Kelamından Kastedilenin Anlaşılması İçin Arap Diline Başvurmak

Allah Teâlâ insanlığa gönderdiği risaletin sonuncusunun arap dilinde olmasını dilemiştir.

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

"**Biz onu iyice anlayasınız diye arapça bir Kur'ân olarak indirdik**" (Yusuf 2)

كِتَابٌ فُصِّلَتْ آيَاتُهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"**Anlayan bir kavme, âyetleri açıklanmış arapça bir Kur'ân indirdik**" (Fussilet 3)

إنا جعلناه قرآنا عربيا لعلكم تعقلون

"**Biz bu Kitab'ı, aklınızı kullanasınız diye arapça bir Kur'ân kıldık**" (Zuhruf 3)

وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَى إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَى لِلْمُحْسِنِينَ

"**Kur'ândan önce rehber ve rahmet olmak üzere gönderilen Musa'nın kitabı vardır. Kur'ân ise, zulmedenleri uyarmak, iyilik edenleri de müjdelemek için Arapça olarak gönderilmiş, kendinden öncekileri doğrulayan bir kitaptır**" (Ahkaf 12)

Bundaki hikmet şu olabilir: bu dil, insanî dilleri kelimelerinin genişliğinin zirvesine ulaştıran merdivendir. Taşıdığı anlamlar bakımından diller arasında onu yeterli kılan ve ifadesini en güçlü kılan üslup zenginliğine sahiptir. Kur'ân'ın kelimeleri, bu kelimelerin terkipleri, üslupları ve anlamları arapçadır. Allah Teâlâ'nın kitabının anlamları arap dilinin anlamlarına uygundur. Nitekim lafızları da arap dilinin lafızlarına uygundur. Bu yüzden hiç kimsenin Allah'ın ve rasulünün kelamını bu açı olmaksızın anlaması mümkün değildir.

Şatıbî rahimehullah şöyle der: "Şeriate bakan, onun usulü ve ayrıntıları hakkında konuşan kimsenin kendisi arap olmadıkça veya arabın ulaştığı nokta kadar arapçayı bilmedikçe hiçbir hususta konuşmamalı… Bu dereceye gelmemişse Kur'ân anlamlarını anlamada başkasına uymak ona yeterlidir. İlminde ehil olana sormadıkça Kur'ânı anladığı hususunda kendini iyi zannetmemelidir."[177]

Selef ve onların yolunda olanlar kitap ve sünnetin anlamları hususunda arapça dilinden, şiirinden ve diğer konulardan delil getirmeye devam etmişlerdir.

İbn Teymiyye rahimehullah şöyle demiştir: "Hitap olunduğumuz arapçayı bilmek, Allah'ın ve rasulünün sözlerindeki maksadı fıkh etmemizi/anlamamızı sağlar. Yine kelimelerin

[177] El-İ'tisam (1/503)

anlamlara delaletini bilmek de böyledir. Zira bidat ehlinin sapıklığının genel sebebi budur. Çünkü onlar Allah'ın ve rasulünün kelamını kendi iddia ettikleri anlamlara yorumladılar. Hakikatte ise durum böyle değildir."[178]

Bu yüzden el-Hasen rahimehullah şöyle demiştir: "Acemler (arap olmayanlar) olmayacak yorumlarla sizi helak ettiler"[179]

İmam Şafii rahimehullah şöyle demiştir: "İnsanlar ancak arap dilini terk edip Aristotales'in diline meyletmeleri sebebiyle cahil kalmışlar ve ihtilaf etmişlerdir."[180]

Allah'ın kitabını anlamak isteyen kimse ancak arap dili yönüyle anlar. Başka türlü anlamasına yol yoktur.[181]

İmam Malik rahimehullah şöyle demiştir: "Arap dilini bilmeden Allah'ın kitabını tefsir eden kimse cezalandırılmalıdır."[182]

Mucahid rahimehullah'tan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin, şayet arap dilini bilmiyorsa Allah'ın kitabı hakkında konuşması helal değildir."[183]

Ebu Ubeyd dedi ki: el-Asmaî'nin şöyle dediğini işittim: Halil

[178] Mecmuu'l-Fetava (7/116)
[179] El-İ'tisam (1/503)
[180] Siyeru A'lami'n-Nubela (10/74)
[181] El-Muvafakat (2/64)
[182] Beyhaki, Şuabu'l-İman (2/425)
[183] El-Burhan Fi Ulumi'l-Kur'ân (1/292)

b. Ahmed'in şöyle dediğini işittim: Eyyub es-Sahtiyanî rahimehullah'ın şöyle dediğini işittim: "Irak'taki zındıklığın genel sebebi arapçayı iyi bilmemeleridir."[184]

Arap dilini bilmemek Allah ve rasulünün maksatlarını anlamada hataya sebep olmaktadır. Bunun bazı örnekleri şu şekildedir:

Şu ayete dayanarak kişinin dokuz kadın nikâhlayabileceğini iddia eden olmuştur:

فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلاثَ وَرُبَاعَ

"…**Sizin için uygun olan kadınlarla ikiye, üçe ve dörde kadar evlenin**." (Nisa 3) dört, üç ve ikinin toplamı dokuz eder.

Kurtubî rahimehullah şöyle demiştir: "Bu tamamen arap dili konusundaki cahilliktendir… Şüphesiz Allah Teâlâ en fasih arapçayla hitap etmiştir. Araplar ise dokuzu ifade etmek için ikişer, üçer, dörder demezler. Aynı şekilde on sekiz demek yerine: "falana dört, altı ve sekiz ver" diyen kimseyi de çirkin görürler."[185]

Ayette kastedilen bunların hepsini toplamak değil, bu sayılar arasında tercih yapmaktır. Şayet hepsini toplamak kastedilseydi dokuz denilir, bunun yerine daha uzun ve açıklaması daha az cümle kullanılmazdı.[186]

---

[184] Ebu Hatim, Kitabu'z-Ziyne (86)
[185] Tefsiru'l-Kurtubi (5/17)
[186] İbn Cuzey, et-Teshil (1/232)

Şu ayette sadece domuz etinin zikredilip yağının zikredilmemesi sebebiyle domuzun sadece etinin haram kılındığını, yağının ise helal olduğunu iddia eden görüş:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ

"**Size, ölü, kan, domuz eti… haram kılındı**…" (Maide 3)

Şayet lahm/et kelimesinin arap dilinde hem eti hem de yağı kapsadığı bilinseydi bu görüş söylenmezdi. Şahm/yağ kelimesi ise böyle değildir. Zira yağ kelimesi, et hakkında kullanılmaz.[187]

Allah Teâlâ'nın şu ayetinde anlamın elden kaçırmak olduğu iddiası:

فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ

"**Zannetmişti ki, biz kendisine güç yetiremiyeceğiz**." (Enbiya 87)

Şayet buradaki "nakdira" kelimesinin "sıkıştıracağız" anlamında olduğu bilinseydi böyle bir düşüşle alçalınmazdı.

Bazıları şu ayetteki:

يَأْتُوكَ رِجَالا

[187] Bkz.: Tefisru'l-Kurtubi (2/222) Tefsiru İbn Kesir (3/16)

"**Yürüyerek gelsinler**…" (Hac 27) "ricalen" kelimesiyle erkeklerin kastedildiğine inanırlar. Bu yüzden bu ayeti bekar kızların muskalarına, onlara evlenecekleri erkekleri getirsin diye yazarlar!! Ayetteki anlam ancak ayakları üzerinde yürüyerek gelmektir.

Şatibî rahimehullah Kur'ân'ı ilimsiz olarak tefsire kalkışan bu kimselerin durumuyla ilgili olarak şöyle der: "Allah ve rasulünün kastettikleri şeyi anlamaya yarayan arapça ilmini bilmedikleri halde, arapça olan Kur'ân ve sünnet hakkında konuşmaya hırs gösterirler. Dini kendi anlayışlarına göre parçalarlar, bu anlayışlarını din edinirler ve ilimde köklü kimselere muhalefet ederler. Kendi nefislerine güzel zanda bulunduklarından ve öyle olmadıkları halde kendilerinin içtihat ve istinbata ehil olduklarına inandıklarından bu tavrın içine girerler.

Nitekim onlardan birisine:

رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ

"**kavurucu soğuğu[188] bulunan bir rüzgar**.." (Al-i İmran 117) ayeti hakkında sorulunca şöyle demiştir: "Bu ayetteki sırr kelimesi sarsar[189] demektir" der."

Üçüncüsü: Nasları Anlamada Selefin Koyduğu Usul ve Kaidelere Başvurmak

[188] Sırr kelimesi şiddetli soğuk demektir. Bkz.: Lisanu'l-Arab (4/450)

[189] Yani geceleyin öten cırcır böceği bkz.: el-İ'tisam (1/179)

Selefin şer'î nasları anlama hususunda üzerinde gittikleri kaideleri ve esasları vardı. Bu kaideleri ilk toplayan ve açıklayarak şerh eden İmam Şafiî'nin er-Risale adlı kitabıdır. Bu kitap kendisinden sonraki fıkıh usulü ilmine dair kitapların bir çekirdeği olmuştur.

Kaidelerin toplanmasıyla kastedilen; kitap ve sünnet naslarından dinî hükümler çıkarmanın sınırlarının belirlenmesidir. Bu yüzden nasları yeniden yorumlama bidatinin sahipleri İmam Şafiî ve er-Risale adlı kitabına çirkince saldırırlar. Arkun, İmam Şafiî ve er-Risale kitabı hakkında şöyle diyor: "İslâmî aklı hapsetmiş, onu belirli menhecin duvarları arasına sokmuştur."[190]

İmam Şafiî'nin İslâm'da teşrî kaynaklarını kitap, sünnet, icma ve kıyas ile sınırlaması hakkında şöyle der: "İşte bu büyük hilenin yayılmasına fırsat vermiştir. Şeriatın aslının bizzat ilahî olduğu düşüncesi büyük bir kuruntudur."[191]

O, el-Cabirî'ye göre: "Arap aklının en büyük şeriat koyucusudur" çünkü o: "Nassa, arap aklına ve aklın faalliğine karşı temel başvuru yetkisi vermiştir."[192]

Eş-Şerafî ise açıkça şöyle diyor: "Bugün Şafiî'nin menhec usulüne sarılmak kabul edilemez. Zira kitap ve sünneti Şafiî'nin anladığı ve yorumladığı gibi anlamak, öncekilerin zamanında olmayan metodik çıkmazlara götürür."[193]

---

[190] Tarihiyetu'l-Fikri'l-Arabiyi'l-İslâmi (74)

[191] Tarihiyetu'l-Fikri'l-Arabiyi'l-İslâmi (297)

[192] El-Cabiri, Tekvinu'l-Akli'l-Arabi (105) el-Cabiri, Beyyinetu'l-Akl (22)

[193] Abdulmecid eş-Şerafi, Libenat (143)

Bu ekolün mensupları fıkıh usulü için yeni kaideler konulmasını talep ederler.

El-Cabirî şöyle diyor: “Biz sadece gerçek yenilik isteyen ve bunun zorunluluğunu hisseden müçtehitlerin fikirlerini, fiilen bizzat usul kaideleri koymaya ve meydana gelen gelişmelere uygun olarak yeni bir menhec çıkarmak amacıyla bunun yeniden kurulmasına yönlendirmek istiyoruz.”[194]

Fıkıh usulü ilmini değiştirme davetini temize çekerek şöyle diyor: “Amaç belirli bir zamanda en üstün yolla teşrî hikmetini gerçekleştirmek olduktan sonra, başka menhec kaidelerine dayanmamızda bir engel yoktur.”[195]

Muhammed eş-Şerafî şöyle der: “Fakihlerin koydukları fıkıh kaideleri hakikatinde bizatihi dinîn tabiatinden değildirler. Bunlar sadece insanlar tarafından konmuş kaidelerdir. Bunlar adalete, eşitliğe ve insan haklarına aykırı olabilmiştir.”[196]

Âlimlerin hüküm çıkarmak için koydukları bu kaideleri devre dışı bırakan bu davetin hedefi, şer’î naslar hakkında istedikleri gibi oynamalarını sağlamaktır.

Âlimlerin şer’î nasları anlamak için koydukları bazı kaideleri özet olarak zikredelim:

[194] Vichetu Nazar (63)
[195] Vichetu Nazar (62)
[196] Muhammed eş-Şerafi, el-İslâm ve’t-Tarih (64)

1- Sebebin Özel Oluşuna Değil, Lafızların Genel Oluşuna İtibar Edilir:

Bu kaideyi âlimlerin geneli ifade etmişlerdir. Bir olay hakkında ayet inebilir veya o olay sebebiyle bir hadis söylenmiş olabilir. Bunların lafızları hem o olayı hem de başka şeyleri kuşatıcıdır. O zaman ayetin veya hadisin lafzının genel ifadesi ile amel etmek gerekir. Hüküm bu sebebe özel kılınmaz.

Ümmet had cezaları, kefaretler, miraslar, nikah, boşanma ve başka meselelerdeki ayetlerin ümmetin tamamını kapsadığında icma etmiştir. Bununla beraber bu hükümlerin bazıları belirli kimseler hakkında inmiştir.

Yeniden yorumlama ekolünün mensupları bu kaideden kesin olarak uzaklaşmışlar, ayetleri ve hadisleri nüzul sebeplerine özel kılmışlardır.

Bu yorumun neticesi dini hükümler konusunda çözülmedir. Zira Kur'ân belli sebepler için nazil olmuş ve bu sebepler ortadan kalkmıştır. Bunun ardından Kur'ân ile amel de son bulur!

Onlardan biri, vela ve bera (Allah için dostluk ve Allah için düşmanlık) ayetleri hakkında şöyle diyor: "Vela ve bera akidesinin yardımcıları tarafından öne sürülen Kur'ânî delillerin doğruluğunu kabul etmenin bir dayanağı yoktur. Zira naslar açıktır ki yorum ihtimali taşımamaktadır. Lakin çirkinlik ve kan dökme yardımcılarının sunduklarından daha doğru şekilde yorumlanması ihtimali vardır.

Bu ayetlerin anlamını, "Sebeplerin özel oluşuna değil,

lafızların genel oluşuna itibar edilir" kaidesiyle, herhangi bir şekilde mutlak zaman ve mutlak mekan hakkında genelleştirmeye imkan yoktur. Ayetler bize belli bir zamanı ve belli şartları anlatmaktadır. İki kardeş veya iki akraba arasındaki duygusal durumun ifade edilmesi, yeni devletin sırlarına ulaşmaya engeldir. Nitekim Kur'ân onlarla dostluktan yasaklama konusunda, o zamanı, o anki şartları ve mekânı, daha sonrasını ve daha öncesini asla kapsamayacak bir açıklıkta bağlayan, nas, lafız ve anlam getirmiştir."

Sonra şöyle diyor: "Ağız dolusu şöyle demek mümkündür: "Sebeplerin özel oluşuna değil, lafızların genel oluşuna itibar edilir" ve "Nassa rağmen içtihad olmaz" kaideleri gibi beşeri fıkıh kaidelerine hayır!"[197]

El-Cabirî, dinin asrın şartlarına ve değişen durumlara şiddetle uyum sağlaması için hükümleri nüzul sebeplerine bağlamaya davet ederek şöyle diyor: "Bu geniş ve büyük bir kapıdır. Durumların farklılığı ve konumların değişmesiyle uygulamada da değişiklik yapılması konusunda içtihat etmek suretiyle hükümler üzerine akla uygun olanlar açılabilir."[198]

El-Cabirî, hırsızın elinin kesilmesi cezasını, ayetin nüzul sebebine bağlamaya örnek veriyor: Araplar İslâm'dan ve peygamberliğin gelmesinden önce çöllerde kalan bedevî bir toplum idiler. Himaye aramak için göçebe yaşarlardı. Hırsızı hapisle cezalandırma imkânı yoktu. Zira ne hapis vardı, ne de hapsedilenleri kontrol etmeyi sağlayan duvarlar. Bizim zamanımızda ise -ki bu ilerleme, medeniyet ve sanayileşme

[197] Mısır'lı yazar Seyyid el-Kumenî http://quemny.blog.com sitesindeki "Nazariyetu En Kullu Muslim İrhabî" başlıklı makale.

[198] Vichetu Nazar (59)

zamanıdır- hırsızlığın tekrarını engellemek amacıyla hırsızın elinin kesilmesi uygun değildir. Bilakis uygun olan el kesme yerine hapsetmektir.

Şeyh Ahmed Şakir rahimehullah şöyle demiştir: "Medenîleştirmekle müjdeleyen düşmanlarımızın yaptıklarına bir bakın! Dinimizle onuyorlar ve bize Allah'ın hükmü ve Rasulünün hükmü ile nesh edilen mücrim putperestlerin kanunlarını koyuyorlar. Sonra aramızdan, kendilerini bize nispet eden insanlar yetiştiriyorlar, onların kalplerine bu hükme karşı kin içiriyorlar ve dilleri üzerine şu küfür sözlerini koyuyorlar: "Bu hüküm katıdır, medenî ve ahlaksız bir asır olan bu hayâsız asra uymaz!"

Bu hükmü alaya alıyor ve eğleniyorlar!

Bundan dolayı ülkelerimiz her birinde yüzbinlerce hırsız bulunan hapsanelerle doldu. Hırsızlık cezası olarak koydukları kanunlar caydırıcı değildir. Asla da caydırıcı olmayacak ve daha da kötüleşen bu hastalığa deva olmayacaktır.

Nitekim onlardan söz sahibi olan birçok kimseyle tarıştım. Ellerinde bu Kur'ân hükmünün bu asra uygun olmadığı sözünden başka bir şey yoktur!

Suçlu cezalandırılması gereken değil, tedavi edilmesi gereken hastadan başka bir şey değilmiş!

Sonra Allah Teâla'nın bu hüküm hakkındaki şu sözünü unuturlar:

جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالا مِنَ اللَّهِ

"**İrtikâb ettikleri şeye karşı bir ceza ve Allah'tan bir ibret olmak üzere**…" (Maide 38) Allah Subhanehu halkı yaratandır, onları en iyi O bilir. İbret olmak üzere hırsızlara verilen bu ceza hakkındaki nas kesin ve açıktır. Bu insanlar nereye gidiyorlar?!

Şayet kendilerini İslâm'a nispet eden bu insanlar akletseydiler, hırsızların kesilen ellerinden bir kısmı her sene kesilde ülkelerin hırsızlardan kurtulacağını anlarlardı. Her sene nadiren hırsızlık meydana gelir, hakikatte suç işleme konusunda okul haline gelen hapishaneler yüzbinlerce hırsızdan boşalırdı.

Şayet akletseydiler elbet bunu yaparlardı. Lakin onlar, kendilerini eğiten efendilerini memnun etmek için batıllarında ısrar ediyorlar. Yazıklar olsun!"[199]

2- Nasların Zahirleriyl Amel Etmek Gerekir

Nasları doğru anlamak için ilim ehlinin kararlaştırdığı kaidelerden biri de; zahirinin kastedilmediğini gösteren sahih bir delil gelmediği sürece nassının zahirinin delalet ettiği şeye göre amel etmek gerektiğidir.

Şafiî rahimehullah şöyle demiştir: "Kur'ândan, sünnetten veya icmadan zahirinin kastedilmediğini gösteren bir delil gelinceye kadar, Kur'ân zahiri üzeredir."[200]

Yine şöyle demiştir: "Allah'ın kitabından, onda yoksa Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sünnetinden veya

[199] Umdetu't-Tefsir (1/681)
[200] Er-Risale (580)

âlimlerin genelinin icmasından bir delil bulunmadıkça, hiçkimsenin zahir (açık) anlamdan batın (gizli) anlama ve genel anlamdan özel anlama geçmeye hakkı yoktur… Şayet hadiste geçen bir şeyi zahirinden batın (içinde gizli) anlama çevirmek caiz olsaydı, hadislerin çoğu birçok anlamlara yorumlanırdı ve hiçkimseye bir diğerinin çıkardığı anlam delil olmazdı. Lakin bu konuda hak birdir. O da; Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den veya ilim ehlinin genelinin görüşünden, onun genel olmayıp özel olduğuna ve zahir anlamında olmadığına dair bir delil bulunmadığı sürece sadece zahiri ve umumi/genel anlamıdır."[201]

Müfessirler şeyhi et-Taberî rahimehullah tefsirinin birçok yerinde bu manayı kabul ederek şöyle demiştir: "Zahir anlamın terk edilerek doğruluğuna delil bulunmayan batın/gizli anlama geçilmesi caiz değildir."[202]

Kitap ve sünnet naslarının zahir, umum ve mutlak üzere bırakılmaları gerekir. Allah'ın kitabından, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in sahih sünnetinden veya âlimlerin icmaından bir delil olmadıkça hiç kimse zahir anlamdan gizli anlama, umum/genel anlamdan has/özel anlama, mutlaktan mukayyede[203] geçemez.

Sözün zahirinden başka anlama yorumlanmasına te'vil (yorum) denilir ve bu da iki kısma ayrılır:

---

[201] İhtilafu'l-Hadis (1/480)

[202] Tefsiru't-Taberi (1/15)

[203] Bugün ise tam tersi iddia edilerek çok eşliliği veya boşanmanın sınırlanmasını dinde aslı olmayan kayıtlara bağlamaktadırlar.

Birincisi: Sahih te'vildir. Bu kelimenin, delil bulunması halinde[204] zahir anlamından, lafzının delalet ettiği diğer bir muhtemel anlama döndürülmesidir. Allah Teâla'nın şu ayeti gibi:

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

"**Her kim bir mü'mini kasden öldürürse, cezası, içinde dâimi kalacağı cehennemdir. Allah ona gazab etmiş, onu lanetlemiş ve onun için büyük bir âzâb hazırlamıştır**." (Nisa 93) Ayetin zahiri katilin ebedi olarak cehennemde kalmasıdır.

Fakat Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'den kalbinde zerre kadar iman bulunan kimsenin cehennemden çıkacağına ve her tevbe edenin tevbesinin kabul edileceğine dair hadisler mütevatir olarak gelmiştir. Ayetin, katilin cehennemde ebedi olarak değil de uzun süre kalması şeklinde te'vil edilerek lafzının zahirinden çıkarılması arap dilinin kapsamına uygun bir anlamdır.[205]

İkincisi: Batıl te'vildir. Bu, çıkılan anlamın kastedildiğinde delalet eden sahih bir delil bulunmadan lafzın zahirinden başka bir anlama çevrilmesidir. Mesela cin kelimesinin "mikrop" olarak, ebabil kuşlarının "sivrisinek" olarak, siccil taşlarının "çiçek hastalığı virüsü" olarak yorumlanması böyledir.[206]

---

[204] El-İhkam Fi Usuli'l-Ahkâm (3/59)

[205] Tefsiru İbn Kesir (1/710)

[206] Muhammed Abduh Amme Cüzü Tefsiri (155) bkz.: Tefsiru'l-Menar (7/319)

Allah Teâla'nın şu ayetinde:

وَالْفَجْرِ، وَلَيَالٍ عَشْرٍ، وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ

"**Fecre, on geceye, çifte ve teke,.. yemin ederim**" (Fecr 1-3) Fecr kelimesini kainatın ilk patlaması olarak, on geceyi maddenin on gelişme aşaması geçirerek ışığı yansıtacak hale gelmesi olarak, çift ve teki etfarında çekirdeklerin döndüğü hidrojen atomu olarak te'vil etmek de böyledir.[207]

Şu ayetteki:

يَخْلُقُكُمْ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ فِي ظُلُمَاتٍ ثَلاثٍ

"**Sizi analarınızın karınlarında, bir yaratmadan sonra bir diğer yaratmaya geçerek üç karanlık safhada yaratır**" (Zümer 6) üç karanlık safhanın, yeryüzünün üzerinde süren hayatın üç dönüş aşaması olduğuna yorumlanması da böyledir.[208]

Bu naslarla oynayarak anlamlarını tahrif etmek ve Allah'ın ayetlerinde ilhada sapmaktır:

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَى

[207] El-Kitab ve'l-Kur'ân (235)
[208] El-Kitab ve'l-Kur'ân (208)

فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

"**Âyetlerimiz hakkında ilhada sapanlar (yanlış yorumda bulunanlar) bize gizli değillerdir. Kıyamet günü ateşe atılan mı daha hayırlıdır, yoksa güven içinde gelen mi?**" (Fussilet 40)

İbn Kayyim rahimehullah şöyle demiştir: "Tahrif şeklindeki te'vil, ilhad (haktan sapmak) türündendir. Zira o, ya ona hakaret ederek, ya lafzını kabul etmekle beraber hakiki anlamından çıkararak nasların aleyhinde olmaya meyletmektir."[209]

Şayet konuşan kimse muhatabından, delil ve açıklama olmaksızın sözünü zahirinden ve hakikatinden başkasına yorumlamasını istediği takdir edilirse, bu fiil doğruya ulaştırmanın ve hidayet etmenin amaçlanmasına aykırı düşer. O zaman da hidayet bakımından hitabın terk edilmesi, sözün delilsiz olarak zahirinden başkasına çevrilmesiyle mükellef tutmaktan ve muhatabı, sözün zahirine inanmak suretiyle batıl itikada arz etmekten daha uygun olurdu.[210]

3- Muteşabih Nasları Muhkem Naslara Arz Etmek

Muhkem: sadece tek şekilde tefsir edilmeye ihtimali olan nastır.

Muteşabih: birçok anlama gelme ihtimali olan nastır.[211]

---

[209] Es-Savaiku'l-Mursele (1/217)
[210] Bkz.: es-Savaiku'l-Mursele (1/310)
[211] El-Bahru'l-Muhit (2/85)

Allah Azze ve Celle muteşabih nasların muhkem olanlara döndürülmesini emrederek şöyle buyurmuştur:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الأَلْبَابِ

“**Kitab'ı sana indiren O'dur. O kitabın bir kısmı muhkem âyetlerdir; bunlar Kitab'ın aslıdır: diğerleri ise, muteşâbih âyetlerdir. Kalblerinde eğrilik bulunan kimseler, fitne çıkarmak ve (heveslerine uygun) tevilini yapmak için müteşâbih olan âyetlere tâbi olurlar. Oysa müteşâbihin tevilini Allah tan başkası bilmez. İlimde yüksek dereceye erişmiş olanlar ise, "biz ona inandık; hepsi de Rabbımız katındandır" derler. Bunu, akıl sahiplerinden başkası düşünmez**.” (Al-i İmran 7)

İbn Kesir rahimehullah şöyle der: “Allah Teâlâ Kur’ân’da kitabın anası olan muhkem ayetlerin yani: hiçbir insana kapalı gelmeyecek şekilde delaleti apaçık olan beyanların bulunduğunu haber veriyor. Diğer bir kısım ayetlerin de insanlardan çoğuna veya bazılarına delaleti kapalı gelen ayetler olduğunu bildiriyor. Kim kendisine kapalı gelen muteşabihleri, açık olanlarına döndürür ve müteşabih olanlara muhkem olanlarla hükmederse

hidayet bulur. Kim de aksini yaparsa sapar."[212]

Müteşâbihlere dayanarak muhkem olanları terk etmek sapıklığa götürür. Nitekim Haricîler ve Mutezile:

فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

"**Şefaat edenlerin şefaatleri onlara fayda vermez**" (Muddessir 48) ayeti gibi müteşabih olan ayetlerle, şefaatin ispatı konusunda açık muhkem nasları reddetmişlerdir.

Cebriyye fırkası da kulun meşiyetinin ve seçme hakkının bulunmasının ispatı konusundaki muhkem nasları, müteşabih naslarla reddetmişlerdir. Mesela şu ayette olduğu gibi:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا

"**Allah dilemedikçe onlar dileyemezler. Şüphesiz Allah alîm ve hakîmdir**" (İnsan 30)

4- Bir Konuda Varid Olan Bütün Nasları Bir Araya Getirmek

Meseler ve hükümler, o konuda gelen bütün naslar bir araya getirilmeden açıklığa kavuşmaz. Zira onlar tek kaynaktan gelmektedir. Aralarında çelişki veya ihtilaf olması mümkün değildir. Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

[212] Tefsiru İbn Kesir (2/6)

إنَّ القرآنَ لم ينزل يكذِّبُ بعضُه بعضًا؛ بل يصدِّقُ بعضُه بعضًا؛ فما عرفتم منه فاعملوا به، وما جهلتم منه فردُّوه إلى عالمه

"**Şüphesiz Kur'ân, bir kısmı diğer kısmını yalanlamak için inmemiştir. Bilakis birbirini doğrular. Ondan bildiklerinizle amel edin, bilmediklerinizi de âlimine arz edin**."[213]

Naslardan birine tutunup diğer nasları terk etmek caiz değildir. Bu, kitabın bir kısmına inanıp diğer kısmını inkâr etmek olur. Nitekim Allah Teâla, Yahudiler hakkında şöyle buyurmuştur:

أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ

"**Kitabın bir kısmına iman edip diğer bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?**" (Bakara 85)

Eski ve yeni bidat ve sapıklıkların çoğu bu büyük kaidenin ihmalinden kaynaklanmıştır. Bazı bidatçılar bir nassa tutunmuşlar, diğer nasları terk etmişlerdir. Hâlbuki terk ettikleri nas, onların tutundukları nassı tahsis edebilir (özelleştirebilir), takyid edebilir (sınırlayabilir), beyan edebilir, nesh edebilir veya başka bir durum söz konusu olabilir. Şatibi rahimehullah şöyle demiştir: "Cahillerin çoğunun bozuk delillerle ve sahih delillerle

[213] Sahih. Ahmed (6663) Elbani Şerhu Akideti't-Tahaviye tahrici (1/218)

kendi lehlerine hüccet getirdiklerini görürsün. Herhangi bir delili seçerler, sonra diğer delillere bakmazlar."[214]

Hariciler tehdit ayetlerine tutunarak vaad ayetlerini terk ettiler ve kastedilenleri başka türlü anladılar. Müslümanları tekfir ettiler ve kanlarıyla mallarını mübah saydılar.

Mürcie de vaad naslarına tutunarak tehdit ayetlerini terk ettiler ve kastedilenleri başka türlü anladılar. "Küfür ile beraber itaatin fayda vermediği gibi, iman ile beraber günahlar zarar vermez." Dediler.

Naslar, umumi olanları has/özel kılıcı olanlarına, mutlak/sınırsız olanları mukayyed/sınırlayıcı olanlarına, mücmel/kapalı olanları mubeyyen/açıklayıcı olanlarına, muteşabih/birden çok anlamlı olanları muhkem/tek anlama delalet edenlerine arz edilerek araları bulunur. İlimde köklü olanların yolu budur.

[214] El-İ'tisam (1/167)

Şer'î Nasları Anlamaya Ehil Olanlar Kimlerdir?

Beyan etmesi ve açıklaması zorunlu olan konulardan birisi, şer'î nasların iki kısma ayrılmasıdır:

Birincisi: delaleti açık olan sarih naslar. Kur'ân ve sünnet naslarının geneli böyledir. Kur'ân her insan için ortada, apaçıktır. Nitekim İbn Abbas radiyallahu anhuma şöyle demiştir: "Tefsirin dört açısı vardır:

- Arap dilinden bilinen yönü,

- Hiç kimseye bilmemesi mazeret olmayan tefsir,

- Alimlerin bildiği tefsir,

- Sadece Allah'ın bildiği tefsir. Kim bunu bildiğini iddia ederse yalan söylemiştir.[215]

Kur'ân'ın bir kısmını, okuyan herkes anlar. Zira anlaması zor değildir. Helal açıktır, haram açıktır. Had cezaları, dinin farzları, kıssalar ve ibretler de böyledir. Bu kısım, Kur'ân'ın en büyük kısmını oluşturmaktadır ve anlaşılması kolaydır.

Kur'ân'da; emir, yasak ve haber olarak hakka delaleti apaçık, açıklayıcı ayetler vardır.[216] Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

---

[215] Tefsiru't-Taberi (1/75)
[216] Tefsiru İbn Kesir (6/286)

بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ

“**Hayır, Kur’ân apaçık âyetlerdir**” (Ankebut 49)

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

“**Belki sakınırlar diye, hiçbir ihtilafı bulunmayan arapça bir Kur'ân olarak**…” (Zumer 27) Yani onu lafızları açık, özellikle arap olanlara anlamları kolay, arapça Kur’ân kıldık demektir.[217]

İbn Kayyım rahimehullah şöyle demiştir: “Kur’ân’ın lafızları genelde bu şekildedir. Bu lafızlardan Allah’ın ve rasulünün maksadını kesin olarak anlarız. Aynı şekilde Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’in de Allah katından tebliğ ettiğini kesin olarak biliriz. Kur’ân’ın anlamlarının genelinden Allah’ın muradının haber vermek veya talep olduğu bilinir. Hatta Allah’ın kelamındaki murad, konuşan herkesin kelamındaki muraddan daha açık ve daha net anlaşılır. Zira ilmin mükemmelliği, açıklayanın açıklamasındaki, hidayetindeki, irşadındaki ve Kur’ân’ın kolaylığındaki mükemmelliktendir. Kur’ân’ı ezberlemek, anlamak, amel etmek ve okumak kolaydır.”[218]

İkincisi: delaleti ince olan naslar:

İlim ve içtihat ehlinin üzerinde düşünerek onlardan meseleleri ve hükümleri istinbat edip çıkardıkları naslar bunlardır.

[217] Tefsiru’s-Sa’di (723)
[218] Es-Savaiku’l-Mursele (2/636)

Ehli olmayanların istinbat iddiasıyla karışıklık çıkarmalarını engellemek için âlimler, içtihat ve istinbatta bulunacak kimselere, çaba ve gayreti oranında hükme vukufiyet sağlamaya layık olmayı sağlayan, bu konuda bir araya getirmeleri gereken kayıtlar ve şartlar koymuşlardır. Bu kayıt ve şartlar, şeriat koyucunun emir, yasak, haber gibi hitaplarından bilinen arap dili kaidelerinden çıkarılmıştır.

Bu nasların delaleti açık değildir. Nitekim âlimler mesela şu ayette olduğu gibi ihtilaf edebilmişlerdir:

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلاثَةَ قُرُوءٍ

"**Boşanmış kadınlar, kendi başlarına üç hayız (veya temizlik) süresi beklerler**" (Bakara 228) Bu ayette geçen "kar'" kelimesi hem temizlik hem de hayız anlamına gelmektedir.

Bu ihtilaf, sahibinin bir ecir veya iki ecir kazanması etrafında dönen içtihat dairesinde bir ihtilaftır. Uydu kanalı, radyo, televizyon, dergi ve gazeteler gibi çeşitli yayın araçlarına ait bazı tartışma programlarında bu konu ele alınmaktadır. Bazıları öfke kendisini sıkıştırınca, dinin herkesin malı olduğu görüşünü tartışırlar. Hiç kimsenin yorumlamayı tekeline alma veya insanlara farz kılma hakkı yoktur. Zira İslâm'da papalık da yoktur, hahamlık da yoktur!

Bu söz, kendisiyle batılın istendiği hak bir sözdür. Hak olan şudur: Din, hükümlerinin uygulanması ve onlarla amel edilmesi bakımından kimseye özel değildir. Batıl olan da şudur: nasları herkesin kendi hevasına yorumlamasına açık hale getirmek! Çünkü nasları herkes canının istediği gibi yorumlar!

Şüphesiz bu da ümmetin parçalanmasına ve nasların hüküm çıkarmaya ehli olmayan kimselerin ellerinde oyuncak olmasına sebep olur.

Ümmetin sahabeden ve onlardan sonrakilerden olan müçtehidlerini hafife almaya götüren, hak olan içtihat ve dikkatin konusu olan görüş ve fetvada karışıklığa sebep olan davetin ortaya çıkmasının sonucu budur.

Bu sorunu Hafız İbn Receb rahimehullah değerlendirmiş ve şikayet ederek şöyle demiştir: "Allah için şaşılacak şey! Dünya sanatlarından, insanların bilmediği ve yaparken şahit olmadıkları birini bildiğini iddia etse elbette onu yalanlarlar. Malları konusunda ona güvenmezler ve onu bildiğini iddia ettiği sanat alanında çalıştırmazlar. Peki, Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in ilmini yazdığına, bu ilmin ehliyle oturduğuna ve dersini gördüğüne şahit olmadıkları birinin Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in emrini bildiğini iddia etmesi nasıl olur?

Allah için hayret! Akıl sahipleri dinleri hakkında ona hükmettirip yalan iddiasıyla onu bozan bu kimsenin iddiasını nasıl kabul ederler!"[219]

[219] El-Hukmu'l-Cedire bi'l-İzaa (20)

Genel Tavsiyeler

Nasların yeniden yorumlanması görüşünde olanların birçok ekolleri vardır. Bunların her biri, sahibinin bozukluğu veya karıştırmaya isteği oranında nasları doğru anlamaktan uzaklaşır ve yakınlaşırlar. Bu yüzden yorumunda güzel bir şey amaçlayan bazıları nasları yeniden yorumlama görüşünde olanlara tabi olabilmektedirler. Bunun için önce küçük başlayıp sonra büyüyen bu kaymadan şiddetle sakınmak gerekir.

Bu konuda tavsiyelerden bazıları şu şekildedir:

1- Kişinin kendisi için sahih dini ilim yolunu tercih etmesi, müteşabihleri muhkemlere arz ederek ve hepsinin Allah katından olduğuna iman ederek müteşabihlere tabi olmamakla övülen köklü ilim sahiplerinden ilim dinlemek ve onlarda okumak.

2- Fitnelerden kurtulmak için Allah'a çokça dua etmek.

Şüphesiz insanın içine girdiği zaman onu hak ve doğru zannetmesi fitnelerin özelliklerindendir. Fitnelerden insanları kurtarmada en önemli unsur; sadakatle Allah Teâlâ'ya sığınmak ve fitneden kurtulmayı istemektir.

Bu konuda sapmaktan korunmak için dualardan birisi şudur:

رَبَّنَا لا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا

"**Rabbımız! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi**

(bu yoldan) saptırma" (Al-i İmran 8) Bu dua, sapmışların durumunu açıklayan şu ayetten sonra gelmektedir:

فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ

"Kalplerinde eğrilik bulunan kimseler, fitne çıkarmak ve (heveslerine uygun) tevilini yapmak için müteşâbih olan âyetlere tâbi olurlar." (Al-i İmran 7)

Kulun rabbinden kendisini sapıklığa düşürmemesini istemesi en önemli korunma sebeplerindendir.

3- Sakının ve sakındırın!

Tahrifçilerle muamelede nebevî tavsiyelerden birisi, alay etmek yoluyla olsa da onların kitaplarını okumaktan uzaklaşmaktır. Zira bu kitaplar çengele benzer.

Nitekim Nebi sallallahu aleyhi ve sellem Deccal'e yetişenlerin ondan uzaklaşmarını, kendilerine güvenmemelerini tavsiye etmiştir.

Nitekim hissî hastalıkların isabet ettiği yerlerden uzaklaşmayı emreden birçok nebevî naslar gelmiştir. Kulun, kalbe bulaşan ve orada -Allah'a sığınırız- imanı zayıflatan veya eksilten hastalık sebeplerinden uzaklaşması daha önceliklidir.

Şafiî rahimehullah şöyle demiştir: "Malik'e hevâ ehlinden birini geldiğinde ona: "Ben dinimden bir delil üzereyim. Sen ise

şüphedesin. Şüphenle beraber git ve senin gibi olanla tartış."[220]

Malik rahimehullah şöyle demiştir: "Birinden daha tartışmacı biri geldikçe bu tartışmasından dolayı Cibril aleyhi's-selam'ın Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'e indirdiğini terk mi edeceğiz?"[221]

Ömer b. Abdilaziz rahimehullah şöyle demiştir: "Ey insanlar! Şüphesiz peygamberinizden sonra bir peygamber yoktur, kitabınızdan sonra bir kitap yoktur, sünnetinizden sonra bir sünnet yoktur ve ümmetinizden sonra da bir ümmet yoktur. Dikkat edin! Muhakkak ki helal, Allah'ın kitabında, peygamberinin diliyle helal kıldıklarıdır ve bu kıyamet gününe kadar helaldir. Dikkat edin! Muhakkak ki haram, Allah'ın kitabında peygamberinin diliyle haram kıldıklarıdır ve bu kıyamet gününe kadar devam edecektir."[222]

Bu dinin hükümlerini hiç kimsenin bozmaya veya değiştirmeye hakkı yoktur. Kim bunu yaparsa varacağı yer kötüdür ve müminlerin yolundan başkasına tabi olmuştur.

4- Allah'ın kendilerine nimet verdiği kimselere saygı ve dosdoğru yolda onların ardından gitmek.

İlmiyle amel eden alimlerin hayat hikayelerini okumak, onların ilme ve kendilerinden önceki sahabeden ve tabiinden olan imamlara tabi olmaya olan hırslarını, amel etmeye sarılıp tartışmayı terk etmedeki gayretlerini öğrenmek.

---

[220] Siyeru A'lam'in-Nubela (8/99)
[221] Hilyetu'l-Evliya (6/324)
[222] İbn Sa'd Tabakat (5/340) el-İ'tisam (1/86)

Bu okumalar onları sevmeyi, onlara uymayı, saygı göstermeyi, onların haklarını vermeyi ve onlara karşı hakaret ederek karalayanlardan nefret etmeyi sağlayan en önemli unsurlardandır.

5- İlimle amel etmeye hırslı olmak.

Zira Allah'a ilmiyle amel ederek ibadet eden, Allah'a itaat etmiş olur ve Allah'ın kendisini hak üzerinde sebat ettirmesine, bidatlerden ve dinde sonradan çıkan yeniliklerden kötülüklere düşmeye karşı korumasına layık olur. Allah ona ilminde bereket verir.

Nasları yeniden yorumlamaya çağıranların hayat hikayelerine bakan onların dinsiz olmasalar da, dinle amel etmekten ve düzgün gidişattan insanların en uzakları olduklarını görür.[223]

Amel ve ibadette kusurlu davranmak bakımından onlara benzeyenler, sonlarının da onlar gibi olmasından sakınsınlar.

6- Günah işlediğinde onu temize çekme.

[223] Hasen Hanefi, "Mine'l-Akide ile's-Sevre" adlı kitabının başında şöyle diyor: "Öncekiler akidelerini ya yöneticilerin isteklerine göre, ya bir velinin ya da peygamberin salih rüyasından sonra yahut da istihareden sonra kurmuşlardır. Bizler ise "Akideden devrime" inancımızı, herhangi bir kimsenin talebi, rüyası veya istiharesi üzerine kurmuyoruz. Nitekim öncekiler Allah'tan yardım istiyorlardı. Bizler ise insanın anlama ve çalışma gücünden yardım istiyoruz." Mine'l-Akide İle's-Sevre (44, 50) yine şöyle der: "Durumumuz hamd edilecek ve övülecek şekilde değildir" A.g.e (11) Bu cümleyle Allah Teâlâ'ya hamd etmekten uzaklaşıyor ve Allah Subhanehu'ya hamd etmekten kaçınıyor.

Allah'ın günaha düşmekle müptela kıldığı kimsenin günahtan daha kötü olan bir sonuca düşmekten şiddetle sakınması gerekir. Bu sonuç: o günahı temize çekmeye çalışmak veya onu mubah sayan kimseyi araştırmaktır. Zira nasları yeniden yorumlamanın temelinde haramı helal saymak ve şehevî arzuların kapısını açmak vardır.

İbn Kayyim rahimehullah şöyle demiştir:

"Subhanallah! Vahyin naslarından ve hidayeti kaynağından almaktan yüz çevirenler ne kadar hazinelerden mahrum oluyorlar! Kalplerin hayatından ve basiretlerin aydınlığından neler kaybediyorlar!?

Düşünce kazmasıyla çıkardıkları görüşlerle yetiniyorlar.

Aralarında işlerini pay edip bölüşüyorlar.

Birbirlerine aldatmak için süslü sözler söylüyorlar. Bu yüzden Kur'ân'ı terk edilmiş olarak bırakıyorlar.

Kalplerinde Kur'ânın öğretileri eskimiştir. Onu öğrenmiyor, hafızalarındaki hatıralarını unutuyor ve imar etmiyorlar.

Onun sancakları ellerinden düşmüştür, kaldırmıyorlar.

Ufuklarından onun yıldızları kayboldu, görmüyorlar.

Görüşlerinin karanlığı ve bağıyla birleştiği zaman güneşleri tutuldu, onu tutamıyorlar

Vahyin naslarını gerçek yetkisinden ayırdılar, onu

yakînden uzaklaştırdılar.

Tahrif ve batıl yorumların tozlarıyla onu kirlettiler, başarısız ordularını dolap üzerine dolapla ona karşı çıkarmaya devam ediyorlar.

Kınanmış topluluğa misafir gelmesi gibi onlara misafir geldi, ona layık olan saygı ve ikramda bulunmadılar. Onu uzağa attılar. Lakin kaynağından uzaklaştırmaktan acizdirler ve şöyle derler: “Bizim yanımızdan geçemezsin, mecbur kalırsan ancak mecaz yoluyla geçersin”

Nasları bu zamanlardaki aciz halifenin konumuna indirdiler. Onun adına basılan para ve onun adına okunan hutbe vardır, lakin geçerli bir hükmü ve yetkisi yoktur”[224]

[224] İctimau’l-Cuyuşi’l-İslâmiyye (41)

İçindekiler

Dinin Naslarına Teslim Olmanın ve Kabul Etmenin Önemi.....7

Salih Selef'in Dinin Naslarına Teslimiyet Göstermeleri.....19

Dinin Naslarına Düşmanlık Edenlerin Konumları.....35

Öncekilerden Bazılarının Nasları Anlamada Sapmalarına Örnekler.....39

Dinin Naslarını Yeniden Yorumlama Daveti.....44

Bu Ekolün Metotlarını Üzerine Bina Ettiği Esaslar.....49

Birincisi: Şer'î Nassın Delaletinin Mutlak Olarak Zannî Olduğu Görüşü.....49

İkinci Esas: Ümmetin Alimlerinin Şer'î Nasları Anlayışlarının Boşa Çıkarılması.....56

Üçüncü Esas: Şer'î Nasların Tarihsel Olduğu Görüşü.....59

Dördüncü Esas: Hakikatin Göreceli Olup Mutlak Gerçeğin Bulunmadığı Görüşü.....64

Çağdaş Yorumun Sonuçları.....68

Ehl-i Sünnet'in Şer'î Nasları Anlamada Usul ve Kaidelerinden Bazıları.....83

Birincisi: Şer'î Nasları Anlamada Salih Selef'in Menhecine Müracaat Etmenin Gerekliliği.....83

İkincisi: Allah'ın Kelamından ve Rasulullah Sallallahu Aleyhi Ve Sellem'in Kelamından Kastedilenin Anlaşılması İçin Arap Diline Başvurmak.....92

Üçüncüsü: Nasları Anlamada Selefin Koyduğu Usul ve Kaidelere Başvurmak 97

1- Sebebin Özel Oluşuna Değil, Lafızların Genel Oluşuna İtibar Edilir: 100

2- Nasların Zahirleriyl Amel Etmek Gerekir.....103

3- Muteşabih Nasları Muhkem Naslara Arz Etmek 107

4- Bir Konuda Varid Olan Bütün Nasları Bir Araya Getirmek 109

Şer'î Nasları Anlamaya Ehil Olanlar Kimlerdir?.....112

Genel Tavsiyeler 116